

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Małgorzata Motylow

KRR.410.001.02.2022

Pani
Aleksandra Hadzik
Prezes
Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
al. Niepodległości 190
00-608 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/001 Wykonanie budżetu państwa w 2021 r. w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz wykonanie planów finansowych: Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Administracyjnego, Funduszu Prewencji i Rehabilitacji

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, al. Niepodległości 190, 00-608 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Aleksandra Hadzik, Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, od 29 października 2018 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Waldemar Wojnicz, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KRR/37/2022 z 31 grudnia 2021 r.2. Joanna Rogulska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/44/2021 z 31 grudnia 2021 r.3. Joanna Szulowska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/45/2021 z 31 grudnia 2021 r.4. Artur Tomaszewski, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/4/2022 z 13 stycznia 2022 r.

(akta kontroli str. 1-14)

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania budżetu państwa na rok 2021 oraz ocena wykonania planów finansowych: Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Prewencji i Rehabilitacji oraz Funduszu Administracyjnego (dalej: FER, FPIR, FA), pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez dysponenta części budżetowej 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (dalej: Kasa, KRUS) oraz dysponenta FER, FPIR i FA.
Zakres kontroli	Ocenie podlegały w szczególności: <ul style="list-style-type: none">– realizacja wydatków budżetu państwa w części 72 – KRUS, w tym rzeczowe efekty uzyskane w wyniku realizacji zadań finansowanych ze środków publicznych,– planowanie i realizacja przychodów FER, FPIR, FA,– planowanie i wykonanie kosztów FER, FPIR, FA oraz efekty realizowanych zadań, w tym stopień ich realizacji,– gospodarowanie wolnymi środkami FER, FPIR i FA,– sporządzenie sprawozdań budżetowych (rocznych oraz za IV kwartał 2021 r.) oraz sprawozdań za IV kwartał 2021 r. w zakresie operacji finansowych, dotyczących: części 72 – KRUS, FER, FPIR, FA,

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

- system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań budżetowych (rocznych oraz za IV kwartał 2021 r.) oraz sprawozdań za IV kwartał 2021 r. w zakresie operacji finansowych, dotyczących: KRUS, części 72 – KRUS, FER, FPIR, FA,
- nadzór i kontrola sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa w trybie art. 175 ust.1 i 2 ustawy o finansach publicznych² (dalej: ufp), w tym nadzór nad wykorzystaniem i rozliczeniem dotacji wypłaconych z budżetu państwa w części 72 – KRUS,
- planowanie i sprawozdawczość rzeczowo-finansowa KRUS.

Ponadto przeprowadzono analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych w 2021 r. z wynikami roku 2020.

Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w wyniku następujących działań kontrolnych:

- analiza realizacji wydatków budżetu państwa w części 72 – KRUS, w tym efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków publicznych,
- kontrola prawidłowości blokowania planowanych wydatków w części 72 – KRUS,
- kontrola wykorzystania środków otrzymanych z rezerw budżetowych w części 72 – KRUS,
- szczegółowa analiza wybranych dotacji budżetowych zrealizowanych w części 72-KRUS,
- analiza stanu zobowiązań w części 72 – KRUS,
- analiza zmian planów finansowych FER, FPIR, FA,
- analiza wykonania planu przychodów i planu kosztów FER, FPIR, FA, w tym analiza realizacji zadań i uzyskanych efektów rzeczowych w wyniku poniesionych kosztów,
- analiza stanu pozostałych do zapłaty należności FER, FPIR, FA,
- szczegółowa analiza wybranej próby kosztów FER, FPIR, FA,
- analiza stanu zobowiązań FER, FPIR, FA,
- analiza wybranych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego w FPIR, FA,
- analiza prawidłowości sporządzenia rocznych i za IV kwartał 2021 r. sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2021 r. w zakresie operacji finansowych dotyczących części 72 – KRUS oraz FER, FPIR, FA,
- analiza stosowanych przez Prezesa KRUS procedur kontroli zarządczej dotyczących sporządzania rocznych i za IV kwartał 2021 r. sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2021 r. w zakresie operacji finansowych dotyczących części 72 – KRUS oraz FER, FPIR, FA,
- analiza sporządzenia planu rzeczowo-finansowego KRUS na 2021 r. i sporządzenia sprawozdania z realizacji planu rzeczowo-finansowego KRUS za 2020 r.

Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej kontrolowanej działalności.

² Dz. U. z 2021 r. poz. 305, ze zm.

Zgodnie z założeniami kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r. mając na uwadze dotychczasowe wyniki kontroli NIK, w tym nieujawnienie nieprawidłowości które mogły mieć wpływ na prowadzenie ksiąg rachunkowych w bieżącej kontroli, jak również fakt, iż księgi rachunkowe i sporządzane na ich podstawie sprawozdanie finansowe KRUS podlega badaniu przez biegłego rewidenta, a w opiniach o sprawozdaniach finansowych za lata 2018–2020 stwierdzono, że sprawozdania finansowe KRUS za każdy badany rok przedstawiały rzetelny i jasny obraz sytuacji finansowej jednostki, a także że zostały sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych – odstąpiono od badania systemu rachunkowości i ksiąg rachunkowych KRUS.

(akta kontroli str. 3191-3209)

III. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2021 r. w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz wykonanie planów finansowych na 2021 r. Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Prewencji i Rehabilitacji oraz Funduszu Administracyjnego.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W toku przedstawionych powyżej działań kontrolnych w zakresie realizacji wydatków budżetu państwa w części 72 – KRUS, w tym efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków publicznych, blokowania planowanych wydatków budżetu państwa w części 72 – KRUS, wykorzystania rezerw celowych w części 72 – KRUS, przekazywania dotacji na FER z części 72 – KRUS, realizacji w 2021 r. planów finansowych FER, FPiR oraz FA, przeprowadzenia wybranych do badania postępowań o udzielenie zamówienia publicznego w ramach FPiR oraz FA, sporządzania sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2021 r. w zakresie operacji finansowych dotyczących budżetu państwa części 72 – KRUS oraz państwowych funduszy celowych, których dysponentem jest Prezes KRUS oraz systemu kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania i rzetelności ww. sprawozdań, a także prawidłowości sporządzenia sprawozdania rzeczowo-finansowego KRUS za 2020 r. – nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że nie ujęto w sprawozdaniu z realizacji planu rzeczowo-finansowego KRUS za 2020 r. oraz w planie rzeczowo-finansowym KRUS na 2021 r. realizowanych przez KRUS świadczeń finansowanych z Funduszu Solidarnościowego. Spowodowało to, że dane wykazane w tych dokumentach nie odzwierciedlały wszystkich realizowanych zadań przez KRUS oraz związanych z tym przepływów środków finansowych, zapewniając transparentność i przejrzystość gospodarki finansowej Kasy. Podkreślić należy, że zadania realizowane przez KRUS i finansowane z Funduszu Solidarnościowego zostały ujęte w planie finansowo-rzeczowym na 2022 r.

³ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej, ani dla negatywnej stosuje się ocenę w formie opisowej.

OBSZAR

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁴ kontrolowanej działalności

1. Dochody budżetowe

Opis stanu faktycznego

W 2021 r. dochody budżetowe w części 72 – KRUS zostały zrealizowane w kwocie 208,5 tys. zł i były ponad 100-krotnie wyższe od planu ustalonego w ustawie budżetowej na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r.⁵ (2 tys. zł) oraz były ponad siedmiokrotnie wyższe od dochodów uzyskanych w 2020 r. (28,4 tys. zł). Głównym źródłem dochodów w części 72 – KRUS były dochody w kwocie 205 tys. zł uzyskane z tytułu zwrotu ujawnionych w 2021 r. nadpłat zasiłków opiekuńczych i zasiłków z tytułu kwarantanny⁶.

Na koniec 2021 r. wystąpiły należności w kwocie 36,3 tys. zł, w tym 19,4 tys. zł stanowiły zaległości. Zaległości te były ponad trzykrotnie wyższe od zaległości na koniec 2020 r. (5,8 tys. zł) i dotyczyły głównie stwierdzonych w 2021 r. nadpłat zasiłków opiekuńczych i zasiłków z tytułu kwarantanny wypłaconych przez KRUS do 30 września 2020 r.

(akta kontroli str. 15-38)

OBSZAR

2. Wydatki

2.1 Wydatki budżetu państwa

Opis stanu faktycznego

Wydatki budżetu państwa, zaplanowane w ustawie budżetowej na 2021 r. w części 72 – KRUS w kwocie 18 892 018 tys. zł, zostały w trakcie roku zwiększone ze środków rezerw celowych o 1,5 tys. zł, na podstawie czterech decyzji Ministra Finansów⁷ z 27 kwietnia, 13 maja, 7 i 15 grudnia 2021 r.

Przyznane rezerwy celowe (poz. 16 – Zobowiązania wymagalne Skarbu Państwa oraz poz. 71 – Zobowiązania wymagalne Skarbu Państwa), objęte szczegółowym badaniem, w kwocie 1,5 tys. zł, wykorzystano celowo, tj. w 100% na pokrycie refundacji kosztów poniesionych przez Oddziały Regionalne KRUS w Krakowie i Kielcach z tytułu wypłaty jednorazowych dodatków pieniężnych⁸. Prawidłowo dokonano zmian w planie finansowym dysponenta części 72 – KRUS.

Według wyjaśnień Prezes KRUS wydatki na sfinansowanie wypłaty jednorazowych dodatków pieniężnych nie mogły zostać ujęte w planie wydatków części 72 – KRUS na etapie opracowania ustawy budżetowej na rok 2021, z uwagi na brak w tym okresie informacji o wysokości i ilości wypłat na kolejny rok budżetowy.

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Dz. U. poz. 190, ze zm., dalej: ustawa budżetowa na rok 2021.

⁶ Zasiłki opiekuńcze i zasiłki z tytułu objęcia kwarantanną to świadczenia, które przysługiwały w związku z realizacją przepisów ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 568, ze zm.) oraz ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. poz. 875, ze zm.) – dalej zasiłki opiekuńcze i zasiłki z tytułu objęcia kwarantanną.

⁷ Ilekroć w niniejszym wystąpieniu jest mowa o Ministrze Finansów, należy przez to rozumieć ministra właściwego ds.: budżetu, finansów publicznych i instytucji finansowych, którego funkcję w roku 2020 i 2021 sprawował odpowiednio: Minister Finansów (od 15 listopada 2019 r. do 6 października 2020 r. oraz od 26 października 2021 r.) oraz Minister Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej (od 6 października 2020 r. do 25 października 2021 r.).

⁸ Jednorazowy dodatek pieniężny to świadczenie, o którym mowa w ustawie z dnia 15 stycznia 2016 r. o jednorazowym dodatku pieniężnym dla niektórych emerytów, rencistów i osób pobierających świadczenia przedemerytalne, zasiłki przedemerytalne, emerytury pomostowe albo nauczycielskie świadczenia kompensacyjne w 2016 r. (Dz. U. poz. 2011), dalej: jednorazowy dodatek pieniężny.

W 2021 r. nie zwiększono planu wydatków części 72 – KRUS ze środków rezerwy ogólnej.

W 2021 r. blokowania planowanych wydatków w części 72 – KRUS dokonano decyzją Prezesa z dnia 8 listopada i 21 grudnia 2021 r. Decyzja z dnia 8 listopada 2021 r. dotyczyła planowanych wydatków w trzech pozycjach w łącznej kwocie 167 250 tys. zł, tj. Dziale 753, Rozdziale 75305, § 2430 na kwotę 150 000 tys. zł, Dziale 753, Rozdziale 75313, § 3110 na kwotę 17 000 tys. zł oraz Dziale 851, Rozdziale 85156, § 4130 na kwotę 250 tys. zł. Uzasadnieniem decyzji była analiza za dziewięć miesięcy wykonania planu finansowego FER, planu świadczeń zleconych do wypłaty KRUS oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, z której wynikało, że realizacja kosztów/wydatków w tych pozycjach będzie niższa niż planowano, w związku z czym wystąpi nadmiar posiadanych środków. Decyzja z dnia 21 grudnia 2021 r. dotyczyła wydatków w pozycji, Dział 753, Rozdział 75305, § 2430 na kwotę 50 000 tys. zł. Uzasadnieniem decyzji była analiza za 11 miesięcy wykonania planu finansowego FER, z której wynikało, że realizacja kosztów w tej pozycji będzie niższa niż planowano, w związku z czym wystąpi nadmiar posiadanych środków. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie planowanych wydatków.

Blokowanie planowanych wydatków było zgodne z przepisami ufp i nastąpiło niezwłocznie po ustaleniu, że wydatek nie będzie realizowany.

Na podstawie decyzji Ministra Finansów z 3 i 29 grudnia 2021 r. plan wydatków części 72 – KRUS został zmniejszony o wysokość ww. zablokowanych planowanych wydatków, a planowane wydatki zostały przeniesione do nowo utworzonych pozycji rezerw celowych: 72 pn. „Rezerwa na wpłatę do Funduszu Przeciwdziałania COVID-19” oraz 73 pn. „Rezerwa na wpłatę do Funduszu Przeciwdziałania COVID-19”.

(akta kontroli str. 39-171)

Plan wydatków po zmianach w części 72 – KRUS na 2021 r. został ustalony w wysokości 18 674 769,5 tys. zł.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie planowała wydatków z budżetu środków europejskich oraz nie poniosła w tym roku wydatków na powyższe cele.

W 2021 r. KRUS nie otrzymała nieodpłatnych obligacji od Ministra Finansów celem dofinansowania realizacji zadań ustawowych.

W 2021 r. Prezes KRUS, jako dysponent części 72 – KRUS, nie otrzymał polecenia Prezesa Rady Ministrów w zakresie wpłaty środków budżetowych na Fundusz Przeciwdziałania COVID-19.

Wydatki budżetu państwa w części 72 – KRUS zostały zrealizowane w 2021 r. w kwocie 18 666 650,8 tys. zł, tj. w 100% planu wydatków po zmianach.

W 2021 r. nie stwierdzono przekroczenia planowanych wydatków w części 72 – KRUS.

Niższa realizacja wydatków budżetowych o 253 266,8 tys. zł, tj. 1,3% w stosunku do wykonania w 2020 r. (18 919 917,6 tys. zł) spowodowana była w szczególności zmniejszeniem liczby osób otrzymujących świadczenia z KRUS, zmianą źródła finansowania zasiłków opiekuńczych oraz zasiłków z tytułu objęcia kwarantanną ze środków budżetu państwa na środki Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w ramach FER, niższymi w stosunku do 2020 r. dotacjami dla FER ze względu na uzyskanie wyższych przychodów z tytułu składek rolników na ubezpieczenie emerytalno-rentowe.

Zwrotu niewykorzystanych środków na wydatki budżetowe w 2021 r. w części 72 – KRUS w kwocie 8 118,7 tys. zł dokonano terminowo, tj. w dniu 21 stycznia 2022 r., na centralny rachunek budżetu państwa w Ministerstwie Finansów.

Wydatki na dotacje w części 72 – KRUS (18 387 684,4 tys. zł) stanowiły 98,5% wydatków zrealizowanych w tej części. Dotacje na FER wyniosły 18 367 033,4 tys. zł, tj. 99,9% wydatków w tej grupie ekonomicznej.

U dysponenta części 72 – KRUS badaniem objęto próbę dotacji dobraną w sposób celowy ze względu na miesiące w 2021 r., w których zrealizowano wypłaty dotacji w najwyższych kwotach, tj. w lipcu 2021 r. (1 705 000 tys. zł) i w grudniu 2021 r. (2 092 018,7 tys. zł).

Skontrolowane operacje dotyczyły przekazania środków dotacji z rachunku bankowego wydatków budżetowych dysponenta części 72 – KRUS na rachunek bankowy FER w wybranych miesiącach, w łącznej kwocie 3 797 018,7 tys. zł i stanowiły 20,7% kwoty zrealizowanych wydatków na dotacje w 2021 r. w tej części budżetowej (18 387 684,4 tys. zł). W badanej próbie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Na koniec 2021 r. zobowiązania w części 72 – KRUS wyniosły 825,8 tys. zł i stanowiły 91,4% zobowiązań na koniec 2020 r. (900,5 tys. zł). Były to zobowiązania wobec Narodowego Funduszu Zdrowia. Niższa kwota zobowiązań wynikała przede wszystkim z mniejszej liczby osób podlegających wyłączeniu z ubezpieczenia zdrowotnego i dotyczyła składek na ubezpieczenie zdrowotne za osoby, o których mowa w art. 86 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

W części 72 – KRUS w 2021 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

(akta kontroli str. 172-738)

- 1) W części 72 – KRUS, w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS w 2021 r., zrealizowano wydatki w kwocie 269 881,5 tys. zł, z przeznaczeniem na:
 - 3 411 świadczeń dla inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych na kwotę 102 064,1 tys. zł – podstawa prawna art. 4 ust. 1, art. 2 ust. 1 lit. a i art. 3 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin⁹ w związku z art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników¹⁰,
 - 422 096 ryczałtów energetycznych na kwotę 75 013,5 tys. zł – podstawa prawna art. 24 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego¹¹, art. 3 ust. 1 i art. 4 ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych¹², art. 7 ust. 1 i art. 12 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych¹³,

⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1656.

¹⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 266, ze zm., dalej: ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników.

¹¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1858.

¹² Dz. U. z 2021 r. poz. 1774.

¹³ Dz. U. z 2021 r. poz. 1820.

- 121 863 dodatki kombatanckie na kwotę 28 838,6 tys. zł – podstawa prawna art. 24 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,
- 84 115 świadczenia pieniężne dla osób deportowanych do pracy przymusowej na kwotę 17 839,3 tys. zł – podstawa prawna art. 5 ust. 1 i art. 6 ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich¹⁴,
- 352 774 dodatki kompensacyjne na kwotę 12 536,9 tys. zł – podstawa prawna art. 24 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, art. 3 ust. 1 i art. 4 ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych,
- 14 063 rodzicielskie świadczenia uzupełniające na kwotę 17 991,5 tys. zł – podstawa prawna art. 10 ustawy z dnia 31 stycznia 2019 r. o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym¹⁵,
- 1 956 dodatków pieniężnych dla inwalidy wojennego na kwotę 1 780,8 tys. zł – podstawa prawna art. 4 ust. 1, art. 2 ust. 1 lit. c i art. 3 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin w związku z art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- 547 zasiłków pogrzebowych po inwalidach wojennych, wojskowych i osobach represjonowanych na kwotę 2 188 tys. zł – podstawa prawna art. 4 ust. 1, art. 2 ust. 1 lit. d i art. 3 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin w związku z art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- 32 752 świadczenia pieniężne dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej na kwotę 7 739,8 tys. zł – podstawa prawna art. 3 ust. 1 i art. 4 ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych,
- 104 świadczenia pieniężne dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych na kwotę 97,4 tys. zł – podstawa prawna art. 7 ust. 1 i art. 12 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych,
- 2 928 świadczeń wyrównawczych dla działaczy opozycji antykomunistycznej na kwotę 3 790,1 tys. zł – podstawa prawna art. 10c oraz art. 10i ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych¹⁶,
- 12 dodatków dla weterana na kwotę 1,5 tys. zł – podstawa prawna art. 36 ust. 1 i art. 37 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa¹⁷.

¹⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 1818.

¹⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 419, ze zm.

¹⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 1255.

¹⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 2055.

W ramach świadczeń realizowanych przez KRUS i finansowanych z Funduszu Solidarnościowego zrealizowano wydatki w kwocie 3 625 385,2 tys. zł, z przeznaczeniem na:

- 2 340 399 świadczeń uzupełniających dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji na kwotę 1 195 956,4 tys. zł,
- 924 773 dodatkowe roczne świadczenia pieniężne, tzw. trzynasta emerytura, na kwotę 1 156 821,8 tys. zł,
- 874 040 kolejnych dodatkowych rocznych świadczeń pieniężnych, tzw. czternasta emerytura, na kwotę 1 093 381,9 tys. zł,
- 11 833 renty socjalne na kwotę 177 888,2 tys. zł,
- 335 zasiłków pogrzebowych po osobach pobierających rentę socjalną na kwotę 1 336,9 tys. zł.

(akta kontroli str. 209-211, 739-741, 750)

W ramach działań nadzorczych, w 2021 r. sporządzano m.in. meldunki statystyczne o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego rolników oraz o świadczeniach pozaubezpieczeniowych, miesięczne informacje o zadaniach zleconych, informacje o wypłatach niezrealizowanych zadań zleconych. Prawidłowość wykorzystania środków na dotacje otrzymane z budżetu przez państwowe fundusze celowe pozostające w dyspozycji Prezesa KRUS była analizowana i weryfikowana na podstawie sprawozdań i informacji przekazywanych do Centrali KRUS przez oddziały regionalne KRUS (dalej: OR KRUS). Rodzaje i częstotliwość sporządzanych sprawozdań przez jednostki organizacyjne KRUS zostały określone w § 3 ust. 2 pkt. 1-6 Zasad rachunkowości KRUS¹⁸.

Sporządzano też sprawozdania określone obowiązującymi przepisami prawa, w tym w układzie zadaniowym oraz sprawozdania wewnętrzne według wzorów określonych w Zasadach rachunkowości KRUS oraz w zawartych umowach.

Ponadto dokonywano analizy stanu środków pieniężnych na rachunkach państwowych funduszy celowych pozostających w dyspozycji Prezesa KRUS oraz innych wydzielonych rachunkach KRUS, a także analizy zapotrzebowań OR KRUS na środki dotyczące świadczeń emerytalno-rentowych i innych świadczeń pozaubezpieczeniowych.

W 2021 r. Biuro Kontroli Centrali KRUS przeprowadziło 12 kontroli kompleksowych, tj. wszystkie ujęte w planie na 2021 r. Zostały też przeprowadzone dwie kontrole doraźne. We wszystkich kontrolach kompleksowych objęto badaniami zagadnienia dotyczące wydatkowania środków publicznych. W przypadku otrzymania zaleceń pokontrolnych dyrektorzy OR KRUS w wyznaczonych terminach informowali Prezesa KRUS o ich realizacji.

W 2021 r. Biuro Audytu Wewnętrznego Centrali KRUS przeprowadziło pięć zadań audytowych we wszystkich zaplanowanych obszarach (świadczenia wypłacane przez KRUS, działania prewencyjne KRUS, gospodarka finansowa KRUS, zarządzanie zasobami ludzkimi w wybranych jednostkach organizacyjnych KRUS). W badanych procesach audytowanych obszarów identyfikowano ryzyka (nie stwierdzono istotnych) i wydawano zalecenia. Przeprowadzono też cztery zadania audytowe dotyczące czynności sprawdzających realizację wydanych zaleceń.

Ponadto w 2021 r. Biuro Finansowe Centrali KRUS przeprowadziło cztery inspekcje, po których w dwóch przypadkach wydano rekomendacje.

(akta kontroli str. 739-749, 751-913)

¹⁸ Załącznik do zarządzenia nr 10 Prezesa KRUS z dnia 2 lipca 2021 r. w sprawie zasad rachunkowości (Dz. Urz. Prezesa KRUS z 2021 r. poz. 12).

Wniosek po kontroli wykonania budżetu państwa w roku 2020 w cz. 72 - KRUS oraz realizacji planu finansowego Funduszu Emerytalno–Rentowego został zrealizowany. KRUS podjęła skuteczne działania w celu niedopuszczenia do przekroczenia planowanych wydatków w 2021 r.

(akta kontroli str. 914-950)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w części 72 – KRUS w zakresie realizacji wydatków według stanu na koniec 2021 r.

Prawidłowo dokonano blokowania planowanych wydatków oraz prawidłowo rozliczono i celowo wykorzystano środki pochodzące z rezerw celowych. Dotacje, przekazane z części 72 – KRUS na FER, zrealizowano prawidłowo i wykorzystano celowo. Dotacje zostały rzetelnie i terminowo rozliczone i zaksięgowane. Wszystkie zadania nałożone na Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w 2021 r. zostały zrealizowane i zakres realizowanych zadań nie został ograniczony. Kasa zrealizowała wniosek pokontrolny sformułowany przez NIK po kontroli wykonania budżetu państwa w roku 2020 w cz. 72 – KRUS oraz realizacji planu finansowego Funduszu Emerytalno–Rentowego dotyczący dokonywania wydatków zgodnie z ustalonym planem finansowym po zmianach.

OBSZAR

3. Wykonanie planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego

Opis stanu
faktycznego

Plan finansowy Funduszu Emerytalno-Rentowego został ustalony w tabeli nr 24 załącznika nr 13 do ustawy budżetowej na rok 2021.

W planie tym przychody FER (bez refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów) zostały ustalone w kwocie 20 180 480 tys. zł, a koszty (bez świadczeń zbiegowych i innych transferów) w kwocie 20 269 300 tys. zł.

Plan przychodów i kosztów FER na 2021 r. został opracowany i przekazany do wiadomości Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: Minister RiRW) w dniu 8 lutego 2021 r. w terminie 30 dni od dnia ogłoszenia ustawy budżetowej na 2021 r. zgodnie z wymogiem § 3 rozporządzenia z dnia 21 grudnia 2018 r. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sposobu prowadzenia gospodarki finansowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego¹⁹ (dalej: rgf).

W trakcie 2021 r. w planie finansowym FER dokonano czterech zmian: dwóch w trybie art. 29 ust. 12 ufp (zmiany planu z dnia 27 maja 2021 r. i 25 listopada 2021 r.), jednej na podstawie art. 15zh ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych²⁰ (zmiana planu z dnia 30 grudnia 2021 r.) i jednej na podstawie rozporządzenia Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 26 lipca 2021 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych²¹ (zmiana planu z dnia 30 września 2021 r.).

Głównymi przyczynami dokonania zmian planu finansowego FER były: zwiększenia przychodów i odpowiednio kosztów w związku z przyznaniem środków z Funduszu

¹⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 144, ze zm.

²⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm., dalej: ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z COVID-19.

²¹ Dz. U. poz. 1382.

Przeciwdziałania COVID-19 oraz zwiększenia planowanych kosztów zasiłków pogrzebowych i zmniejszenia planowanych kosztów zasiłków macierzyńskich. Zmiany planu finansowego FER zostały dokonane z zachowaniem zasad określonych w ufp oraz trybu określonego w rgf, a także zgodnie z dyspozycjami Procedury planowania rzeczowo-finansowego funduszy będącej elementem procesu „Planowanie, Sprawozdawczość i Rozliczenia” zawartej w „Księdze Procesów” Zintegrowanego Systemu Zarządzania w KRUS²².

W planie po zmianach na 2021 r. przychody FER (bez refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów) zostały określone w kwocie 20 346 334 tys. zł, a kosztów (bez świadczeń zbiegowych i innych transferów) w kwocie 20 435 154 tys. zł.

Plan po zmianach na 2021 r. w zakresie przychodów FER (z refundacją kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów w kwocie 1 266 110 tys. zł) został określony w kwocie 21 612 444 tys. zł, a w zakresie kosztów (ze świadczeniami zbiegowymi i innymi transferami w kwocie 1 266 110 tys. zł) w kwocie 21 701 264 tys. zł.

(akta kontroli str. 951-1027)

3.1. Wykonanie planu przychodów FER

Opis stanu faktycznego

W planie finansowym FER po zmianach ujęto przychody ogółem w kwocie 20 346 334 tys. zł (bez refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów). Zrealizowane przychody²³ ogółem wyniosły 20 053 779,2 tys. zł²⁴ i były niższe o 1,4% od planowanych (20 292 554,8 tys. zł). Przychody FER pochodziły głównie z:

- dotacji z budżetu państwa w kwocie 18 367 033,4 tys. zł, tj. 91,6 % przychodów FER ogółem,
- składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe opłacanych przez ubezpieczonych rolników (przypis) w kwocie 1 418 500,5 tys. zł, tj. 7,1% przychodów FER ogółem,
- środków z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w kwocie 148 250,8 tys. zł, tj. 0,7% przychodów FER ogółem,
- odpisu od Funduszu Składowego (dalej: FS) w kwocie 60 543,9 tys. zł, tj. 0,3 % przychodów FER ogółem.

Osiągnięte w 2021 r. przychody ogółem były wyższe o 58 830,2 tys. zł, tj. o 0,3 % w porównaniu do 2020 r. (19 994 949 tys. zł). W 2021 r. zrealizowane przychody z tytułu dotacji z budżetu państwa były niższe o 1,1% od planowanych (20 202 088,6 tys. zł) i o 63 088 tys. zł, tj. o 0,3% niższe od zrealizowanych w 2020 r. (18 430 121,4 tys. zł). W 2021 r. przychody z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 były niższe o 261 384,2 tys. zł, tj. o 63,8% w porównaniu do 2020 r. (409 635 tys. zł), zrealizowane w 2021 r. przychody z tytułu składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe (przypis) były niższe o 62 081,5 tys. zł od planowanych (tj. o 4,2%) i o 375 077,8 tys. zł, tj. o 35,9% wyższe w porównaniu do osiągniętych w 2020 r.

²² W okresie objętym kontrolą obowiązywało Zarządzenie Nr 18 Prezesa KRUS z dnia 10 kwietnia 2019 r. w sprawie utrzymania i doskonalenia w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Zintegrowanego Systemu Zarządzania oraz określenia zakresu odpowiedzialności w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania (Dz. Urz. Prezesa KRUS z 2019 r. poz. 19).

²³ Ilekroć w niniejszym wystąpieniu występuje określenie „przychody FER”, należy przez to rozumieć przychody Funduszu bez refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów.

²⁴ W 2021 r. zrealizowane przychody FER (z refundacją kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów) wyniosły 21 270 748,9 tys. zł.

Jak wyjaśniła Prezes KRUS niższe wykonanie przychodów w 2021 r., w części B, poz. II. 1. Dotacja z budżetu państwa, wynikało głównie z wyższych w stosunku do 2020 r. przychodów ze składek od rolników na ubezpieczenie emerytalno-rentowe w 2021 r., w związku ze zwolnieniem rolników z opłacania składek za II kwartał 2020 r. Zmniejszenie przychodów w stosunku do 2020 r. z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 związane było z mniejszą liczbą wypłat zasiłków opiekuńczych oraz zasiłków z tytułu objęcia kwarantanną.

(akta kontroli str. 1028-1048, 1079)

Na koniec 2021 r. należności netto FER (pomniejszone o odpis aktualizujący) wyniosły 137 349 tys. zł i w porównaniu do stanu na koniec 2020 r. (139 756,5 tys. zł) były niższe o 2 407,5 tys. zł, tj. o 1,7 %. Prezes KRUS wyjaśniła, że niższe wykonanie należności w 2021 r. w stosunku do wykonania w 2020 r. wynikało z niższych należności z tytułu składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe i odsetek od zaległości w opłacaniu składek emerytalno-rentowych oraz należności od ZUS z tytułu świadczeń zbiegowych.

Na koniec 2021 r. należności brutto FER wyniosły 241 469,8 tys. zł (odpis aktualizujący należności wyniósł 103 120,8 tys. zł) i dotyczyły głównie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 179 950,4 tys. zł oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 7 831 tys. zł.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. należności wymagalne brutto wyniosły 166 605,3 tys. zł i były niższe o 17 961,6 tys. zł, tj. o 9,7% od należności wymagalnych na koniec 2020 r.

W celu zmniejszenia kwoty zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia występujących na kontach zadłużonych rolników, jednostki organizacyjne KRUS dokonywały systematycznej analizy kont dłużników w celu ustalenia przyczyn powstania zaległości i podejmowały działania mobilizujące dłużników do spłaty należności składkowych.

W 2021 r. skierowano do urzędów skarbowych 20 870 tytułów wykonawczych w sprawie należności z tytułu składek na łączną kwotę 32 424,1 tys. zł. Organy egzekucyjne ściągnęły w 2021 r. kwotę 18 423,3 tys. zł należności oraz zwróciły do KRUS z powodu nieściągalności 1 184 tytuły wykonawcze na kwotę 1 523 tys. zł.

Według stanu na koniec 2021 r., 1876 dłużników nienależnie pobrało świadczenia z tytułu emerytur, rent, świadczeń krótkoterminowych oraz rodzicielskich świadczeń uzupełniających na łączną kwotę 10 182,4 tys. zł, która była wyższa o 109 tys. zł w stosunku do 2020 r.

W 2021 r. w Centrali KRUS nie dokonano umorzenia i odroczenia należności, nie rozkładano należności na raty. Działania takie dotyczyły wyłącznie OR KRUS, w których w 2021 r. umorzono należności dotyczące FER na kwotę 1 351,5 tys. zł, odroczone należności w kwocie 23,5 tys. zł oraz rozłożono na raty należności w kwocie 31 668 tys. zł.

(akta kontroli str. 1132-1133, 1136, 1139-1147, 1153-1157)

Średniomiesięczny stan środków FER w 2021 r. wynosił 197 971,9 tys. zł, przy czym najwyższy stan środków odnotowano w styczniu 2021 r. (490 931 tys. zł), a najniższy w czerwcu 2021 r. (27 766,8 tys. zł).

Kasa nie dokonywała w 2021 r. lokowania wolnych środków FER, z uwagi na źródło finansowania przychodów, które głównie (tj. w 91,6%) pochodziły z dotacji budżetu państwa. Zgodnie z art. 48 ust. 1 ufp Prezes KRUS mógł dokonywać lokat wolnych środków, z wyjątkiem środków pochodzących z dotacji z budżetu. FER nie został również wskazany wśród funduszy będących w dyspozycji Prezesa KRUS, którego wolne środki mogły podlegać lokowaniu (art. 83 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników).

(akta kontroli str. 1082, 1131, 2075-2076)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Opis stanu
faktycznego

3.2. Wykonanie planu kosztów FER

W planie finansowym FER po zmianach ujęto koszty ogółem w kwocie 20 435 154 tys. zł (bez świadczeń zbiegowych i innych transferów). Zrealizowane koszty²⁵ ogółem wyniosły 19 974 920,9 tys. zł²⁶ i były niższe o 2,3% od planowanych (460 233,1 tys. zł).

W strukturze kosztów FER ze względu na najwyższe kwoty ich realizacji głównymi tytułami tych kosztów były, m.in.:

- emerytury rolnicze w kwocie 12 864 623,2 tys. zł, tj. 64,4% kosztów FER ogółem,
- renty rolnicze w kwocie 3 430 293,6 tys. zł, tj. 17,2% kosztów FER ogółem,
- składki na ubezpieczenia zdrowotne finansowane z dotacji budżetu w kwocie 1 762 400,4 tys. zł, tj. 8,8% kosztów FER ogółem,
- pozostałe świadczenia²⁷ w kwocie 752 009,3 tys. zł, tj. 3,8 % kosztów FER ogółem,
- odpis na Fundusz Administracyjny w kwocie 625 845 tys. zł, tj. 3,1% kosztów FER ogółem,
- zasiłki pogrzebowe w kwocie 237 335 tys. zł, tj. 1,2% kosztów FER ogółem,
- zasiłki macierzyńskie w kwocie 151 359,7 tys. zł, tj. 0,8% kosztów FER ogółem,
- koszty przeciwdziałania COVID-19 w kwocie 148 731,8 tys. zł, tj. 0,7% kosztów FER ogółem.

(akta kontroli str. 1078)

Poniesione w 2021 r. koszty ogółem były wyższe o 142 686 tys. zł, tj. o 0,7%, w porównaniu do 2020 r. (19 832 234,9 tys. zł). Wynikało to z wyższych w stosunku do 2020 r. kosztów: realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania COVID-19 o 94 954,4 tys. zł (o 176,6%), rent rolniczych o 68 694,2 tys. zł (o 2%), pozostałych świadczeń o 32 763,2 tys. zł (o 4,6%) oraz kosztów zasiłków pogrzebowych o 22 109,1 tys. zł (o 10,3%). Prezes KRUS wyjaśniła, że wzrost kosztów przeciwdziałania COVID-19 nastąpił w efekcie realizacji zadań związanych z wypłatą przyznawanych na wnioski i zgodnie z obowiązującymi przepisami zasiłków opiekuńczych oraz zasiłków z tytułu objęcia kwarantanną. Wyższe koszty rent rolniczych spowodowane były wzrostem w 2021 r. przeciętnej kwoty renty rolniczej, w związku z waloryzacją świadczeń rentowych z FER. Wyższe wykonanie kosztów pozostałych świadczeń związane było z waloryzacją świadczeń wypłacanych

²⁵ Ilekroć w niniejszym wystąpieniu występuje określenie „koszty FER”, należy przez to rozumieć koszty Funduszu bez świadczeń zbiegowych i innych transferów.

²⁶ W 2021 r. zrealizowane koszty FER (ze świadczeniami zbiegowymi i innymi transferami) wyniosły 21 191 890,6 tys. zł.

²⁷ Koszty te dotyczyły emerytur finansowanych z FER (w wysokości 4 689,9 tys. zł), a wypłaconych przez: Ministerstwo Obrony Narodowej – 843,6 tys. zł, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji – 3 488,2 tys. zł, Ministerstwo Sprawiedliwości – 358,1 tys. zł oraz emerytur i rent w kwocie 747 319,4 tys. zł wypłaconych przez ZUS z ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie art. 10 i 56 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 504), dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS.

w związku z art. 10, 56, 63, 73 i 180 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wyższe koszty zasiłków pogrzebowych wynikały z większej liczby wypłaconych zasiłków pogrzebowych wynikającej z wyższej umieralności, co według Prezes KRUS mogło być spowodowane sytuacją związaną z wystąpieniem epidemii wirusa SARS-CoV-2.

Niższe o 53 920,8 tys. zł, tj. o 0,4% w porównaniu do 2020 r. (12 918 544 tys. zł) były koszty emerytur rolniczych oraz o 21 158,9 tys. zł (o 12,3%) - koszty zasiłków macierzyńskich, co było spowodowane mniejszą liczbą świadczeniobiorców.

(akta kontroli str. 1028-1048)

W 2021 r. 809 tys. osób było świadczeniobiorcami emerytur rolniczych, a przeciętna emerytura z dodatkami finansowana z FER wyniosła 1 324,8 zł.

W 2021 r. 226 tys. osób było świadczeniobiorcami rent rolniczych, a przeciętna renta z dodatkami finansowana z FER wyniosła 1 267,2 zł.

W 2021 r. ściągальność składek wyniosła 101,9%²⁸.

(akta kontroli str. 1072-1076, 2626-2628)

Szczegółowym badaniem objęto koszty i odpowiadające im wydatki w wysokości 3 691 868,2 tys. zł, tj. 18,7% kwoty poniesionych w Centrali KRUS kosztów FER (19 709 688,7 tys. zł). Koszty zostały poniesione terminowo z zachowaniem kryterium legalności, były gospodarne oraz celowe. Koszty i odpowiadające im wydatki zostały prawidłowo naliczone, zapotrzebowane i rozliczone. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek, kar lub opłat.

(akta kontroli str. 1162-1164)

Stan FER na koniec 2021 r. wyniósł 108 234,2 tys. zł i był wyższy od stanu na początek roku o 78 858,31 tys. zł. Stan FER na koniec roku obejmował środki pieniężne w kwocie 365 540,8 tys. zł, należności w kwocie 137 913,6 tys. zł i zobowiązania w kwocie 392 220,2 tys. zł.

Najwyższa kwota zobowiązań dotyczyła zobowiązań wobec Narodowego Funduszu Zdrowia z tytułu składek na ubezpieczenia zdrowotne i wynosiła 274 878 tys. zł. Pozostałe zobowiązania dotyczyły przede wszystkim płatności wobec budżetu z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych i ubezpieczenia rolników.

Na koniec 2021 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne FER.

(akta kontroli str. 1134-1135, 2626-2628)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.3. Realizacja zadań FER

Opis stanu
faktycznego

W 2021 r. w ramach ustawowych zadań ze środków FER zrealizowano:

- emerytury rolnicze dla 809 205 świadczeniobiorców (średnia w roku) o wartości 12 864 623,2 tys. zł,
- renty rolnicze dla 225 591 świadczeniobiorców (średnia w roku) o wartości 3 430 293,6 tys. zł,
- zasiłki pogrzebowe o wartości 237 335 tys. zł dla 59 343 świadczeniobiorców,
- zasiłki macierzyńskie dla 153 089 świadczeniobiorców o wartości 151 359,7 tys. zł,
- pozostałe świadczenia w kwocie 752 009,3 tys. zł, z tego:

²⁸ Wskaźnik ściągальności składek rozumiany jest jako stosunek wpływów z tytułu składek do przypisu składek w danym roku.

- emerytury finansowane z FER (w wysokości 4 689,9 tys. zł dla przeciętnie 652 świadczeniobiorców w miesiącu), a wypłacone przez: Ministerstwo Obrony Narodowej (dalej: MON) – 843,6 tys. zł, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (dalej: MSWiA) – 3 488,2 tys. zł, Ministerstwo Sprawiedliwości (dalej: MS) – 358,1 tys. zł,
- zwiększenia emerytur i rent wypłacone przez ZUS z ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie art. 10 i 56 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w kwocie 747 319,4 tys. zł dla przeciętnie 635 167 świadczeniobiorców miesięcznie.

W okresie od 2018 r. do 2021 r. zmniejszyła się liczba osób pobierających emerytury rolnicze z 913 488 do 809 205, renty rolnicze z 242 927 do 225 591 i zasiłki macierzyńskie z 208 711 do 153 089.

Prezes KRUS wyjaśniła, że w latach 2019-2021 nie dokonywano zmian w przepisach prawa regulujących zasady przyznawania i wypłaty emerytur rolniczych, rent rolniczych, zasiłków macierzyńskich oraz zasiłków pogrzebowych, które mogłyby w istotny sposób wpłynąć na liczbę osób uprawnionych do takich świadczeń. Prezes wyjaśniła również, że zmniejszenie liczby osób otrzymujących emerytury i renty rolnicze oraz zasiłki macierzyńskie wynikało z czynników demograficznych, w tym z rosnącej liczby zgonów i malejącej liczby urodzeń oraz malejącej liczby osób ubezpieczonych w KRUS.

W okresie od 2018 r. do 2021 r. zmniejszyła się również liczba emerytur finansowanych z FER a wypłaconych przez MON z 159 do 102 miesięcznie w roku, MSWiA z 767 do 497 miesięcznie w roku oraz MS z 83 do 53 miesięcznie w roku. Koszty ogółem z tego tytułu obniżyły się z 6 005,7 tys. zł w 2018 r. do 4 689,9 tys. zł w 2021 r., tj. o 1 316 tys. zł. Prezes KRUS wyjaśniła, że ww. ministerstwa wypłacają emerytury świadczeniobiorcom będącym obecnie w najstarszych grupach wiekowych, o wysokim wskaźniku umieralności. W konsekwencji zmniejsza się liczba osób uprawnionych do tych świadczeń oraz koszty poniesione na te świadczenia.

W okresie od 2018 r. do 2021 r. wzrosła kwota zwiększeń emerytur i rent pracowniczych wypłacanych przez ZUS z ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie art. 10 i 56 ustawy o emeryturach i rentach z FUS z 642 620,8 tys. zł do 747 319,4 tys. zł²⁹. W 2021 r. ZUS wypłacił z tego tytułu kwotę o 104 699 tys. zł wyższą w odniesieniu do 2018 r. Prezes KRUS wyjaśniła, że wzrost wydatków na te zwiększenia wynika przede wszystkim z corocznej waloryzacji emerytury podstawowej i prawdopodobnie z faktu, że okres ubezpieczenia rolniczego przyjmowany do obliczenia wysokości zwiększenia ulega wydłużeniu.

W okresie od 2018 r. do 2021 r. wzrosła liczba zasiłków pogrzebowych z 51 791 do 59 343, tj. o 7 552³⁰. Prezes KRUS wyjaśniła, że wzrost liczby zasiłków pogrzebowych spowodowany był w szczególności wzrostem liczby najstarszych osób, w grupie o wysokim wskaźniku śmiertelności, które wcześniej były uprawnione do pobierania rolniczych świadczeń emerytalnych. Ponadto wyjaśniła, że do zwiększenia śmiertelności emerytów, rencistów, osób ubezpieczonych w KRUS i członków ich rodzin, po których Kasa wypłaca zasiłki pogrzebowe, mogła też przyczynić się epidemia COVID-19.

(akta kontroli str.1072-1076)

²⁹ Zwiększenia emerytur i rent pracowniczych finansowane były w ramach planu finansowego FER w poz. A I. 5 Pozostałe świadczenia.

³⁰ Zasiłki pogrzebowe finansowane były w ramach planu finansowego FER w poz. A I. 4 Zasiłki pogrzebowe.

W 2021 r. FER w ramach świadczeń zbiegowych pracowniczych finansowanych ze środków FUS oraz ZUS wypłacił m.in.:

- 46 078 świadczeń emerytalno-rentowych na kwotę 869 723,5 tys. zł,
- 8 828 zasiłków pogrzebowych po osobach pobierających świadczenia zbiegowe na kwotę 35 253 tys. zł,
- 6 850 ekwiwalentów pieniężnych za deputaty węglowe na kwotę 5 374,8 tys. zł.

W 2021 r. ze środków pochodzących z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w łącznej wysokości 148 731,8 tys. zł FER sfinansował:

- zasiłki opiekuńcze dla rolników – 68 361 tys. zł (za 2 059 775 dni opieki),
- zasiłki z tytułu objęcia kwarantanną dla rolników – 80 370,8 tys. zł (wypłacono 58 456 świadczeń).

(akta kontroli str. 739-741, 1058)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego. Zmiany planu finansowego zostały dokonane prawidłowo. Koszty zostały przeznaczone na zadania ustawowe FER i realizowane były w ramach FER zgodnie z przepisami prawa, celowo i gospodarnie oraz zostały rzetelnie rozliczone.

OBSZAR

4. Wykonanie planu finansowego Funduszu Prewencji i Rehabilitacji

Opis stanu
faktycznego

Plan finansowy Funduszu Prewencji i Rehabilitacji został przedstawiony w tabeli nr 25 załącznika nr 13 do ustawy budżetowej na rok 2021 r. W planie tym przychody FPIR zostały ustalone w kwocie 44 098 tys. zł, a koszty w kwocie 44 953 tys. zł. W trakcie roku nie dokonywano zmian w planie finansowym FPIR w trybie art. 29 ust. 12 upf.

(akta kontroli str. 1241)

4.1. Wykonanie planu przychodów FPIR

Opis stanu
faktycznego

W planie finansowym FPIR na 2021 r. ujęto przychody w wysokości 44 098 tys. zł. Zrealizowane przychody wyniosły 44 143,9 tys. zł i były o 45,9 tys. zł, tj. o 0,1% wyższe od kwoty planu oraz o kwotę 301,2 tys. zł, tj. o 0,7% wyższe w porównaniu do 2020 r. (43 842,7 tys. zł). W 2021 r. głównymi źródłami przychodów FPIR były: odpis od FS w kwocie 30 760 tys. zł (tj. 69,7% przychodów FPIR ogółem) oraz środki z dotacji z budżetu państwa w kwocie 13 334 tys. zł (tj. 30,2% przychodów ogółem). W 2021 r. dotacja otrzymana z budżetu państwa była wyższa o 3 010 tys. zł, tj. o 29,1% w porównaniu do 2020 r. (10 324 tys. zł) oraz o 8 334 tys. zł, tj. o 166,7% wyższa w porównaniu do 2018 (5 000 tys. zł) i 2019 r. (5 000 tys. zł). Odpis od FS był: niższy o 2 724 tys. zł, tj. o 8,1% w porównaniu do 2020 r. (33 484 tys. zł), o 8 765 tys. zł, tj. o 22,2% niższy w porównaniu do 2019 r. (39 525 tys. zł) oraz o 6 702 tys. zł, tj. o 17,9% niższy w porównaniu do 2018 r. (37 462 tys. zł).

(akta kontroli str. 1300, 1318-1322, 2663-2668, 2678-2680)

Zwiększenie kwoty otrzymanej przez FPIR dotacji z budżetu państwa w 2020 r. i w 2021 r. w porównaniu do 2018 r. i 2019 r. spowodowane było głównie zmniejszeniem odpisu od FS, w związku z niższymi wydatkami tego Funduszu oraz wzrostem cen zakupu usług zdrowotnych i pozostałych usług.

(akta kontroli str. 1321)

Na koniec 2021 r. należności brutto FPIR wyniosły 112,4 tys. zł, po pomniejszeniu o odpis aktualizujący w kwocie 12,4 tys. zł należności netto wyniosły 100 tys. zł i w porównaniu do stanu na koniec 2020 r. były wyższe o 75,2 tys. zł (należności brutto na koniec 2020 r. wyniosły 37,2 tys. zł, po pomniejszeniu o odpis aktualizujący w kwocie 12,4 tys. zł należności netto wyniosły 24,8 tys. zł). Należności FPIR w 2021 r. dotyczyły głównie należności z tytułu rozliczenia dotacji na zadania inwestycyjne przez Centra Rehabilitacji Rolniczej KRUS (dalej: CRR KRUS lub Centrum) w kwocie 95,8 tys. zł.

Należności wymagalne według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. wyniosły 15 tys. zł i obejmowały: należność ustaloną wyrokiem sądowym od kontrahenta, wobec którego prowadzone jest postępowanie egzekucyjne (12,4 tys. zł) oraz należność dotyczącą kary umownej naliczonej kontrahentowi za opóźnienie w realizacji umowy (2,6 tys. zł). W 2021 r. nie wystąpiły przypadki przedawnienia należności FPIR.

(akta kontroli str. 1137-1159, 1338-1340)

Stan środków FPIR na rachunku bankowym Centrali KRUS na koniec 2021 r. wyniósł 10 812 tys. zł. W 2021 r. dokonywano lokat wolnych środków FPIR. Lokowanie wolnych środków FPIR umożliwiały przepisy art. 48 ust. 1 ufp oraz § 10 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sposobu prowadzenia gospodarki finansowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 21 grudnia 2018 r.³¹ Łączne przychody FPIR z tytułu zagospodarowania wolnych środków w 2021 r. wyniosły 3 tys. zł (przekazanie w depozyt terminowy u Ministra Finansów). Średnia z 12 miesięcy kwota lokowanych środków wyniosła 500 tys. zł. Środki lokowano na okres od 40 do 158 dni. Lokowanie wolnych środków nie zagrażało realizacji zadań ustawowych FPIR.

(akta kontroli str. 1401-1442)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.2. Wykonanie planu kosztów FPIR

Opis stanu
faktycznego

Plan finansowy FPIR obejmował koszty w kwocie 44 953 tys. zł. Zrealizowane koszty wyniosły 41 448,5 tys. zł i były niższe o 3 504,5 tys. zł, tj. o 7,8% od planowanych. Koszty ogółem były wyższe o 3 371,8 tys. zł, tj. o 8,9%, w porównaniu do 2020 r. (38 076,7 tys. zł).

(akta kontroli str. 1300, 2663-2668, 2678-2680)

Prezes KRUS wyjaśniła m.in., że na niższe wykonanie planu kosztów w 2021 r. wpływ miała niższa o 7,3% realizacja kosztów własnych w pozycji B.III.1.1 zakup usług, która wynikała głównie z trwającego stanu epidemii wirusa SARS-CoV-2, w wyniku czego na rehabilitację leczniczą skierowano mniejszą liczbę osób. Na niższe wykonanie kosztów wpłynął również późniejszy w porównaniu do 2020 r. termin inauguracji turnusów rehabilitacyjnych w Centrach Rehabilitacji Rolników KRUS (18 marca 2021 r.) oraz odstąpienie w uzgodnieniu z Naczelnym Lekarzem Kasy, w związku z utrzymującym się stanem epidemii, od organizacji turnusów rehabilitacyjnych dla dzieci.

Prezes KRUS wyjaśniła, że „(...) *Panująca sytuacja epidemiologiczna w kraju przyczyniła się do ograniczenia od 1 stycznia do 14 marca 2021 r. działalności Centrów Rehabilitacji Rolników KRUS polegającego na nieudzielaniu świadczeń zdrowotnych, czego wynikiem było poniesienie szkód finansowych przez Centra (...) mając na uwadze płynność finansową Funduszu Prewencji i Rehabilitacji, Centra otrzymały pomoc finansową na pokrycie szkód (...)*”.

(akta kontroli str. 1311-1312, 1347-1348)

³¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 144.

W 2021 r. koszty realizacji zadań FPiR były wyższe o 3 371,8 tys. zł, tj. o 8,9% w porównaniu do wykonania w 2020 r. (38 076,7 tys. zł). Prezes KRUS wyjaśniła, że wyższe koszty realizacji zadań w roku 2021 w stosunku do roku 2020 spowodowane były wzrostem cen zakupu usług zdrowotnych (zwiększeniem stawki odpłatności za rehabilitację leczniczą rolników) i usług pozostałych oraz związane były z zakupem nagród konkursowych, zakupem materiałów i wyposażenia, zakupem usług, wyższymi cenami ofert od wykonawców w stosunku do ujętych pierwotnie w planie finansowym. Ponadto Prezes KRUS wyjaśniła, że niższe wykonanie w 2020 r. związane było m.in. z pandemią COVID-19, w wyniku której w 2020 r. nie zrealizowano części zaplanowanych przedsięwzięć na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym osób ubezpieczonych w KRUS.

(akta kontroli str. 1313-1315)

W 2021 r. zrealizowane koszty FPiR dotyczyły głównie:

- świadczeń rehabilitacji leczniczej rolników w CRR KRUS – 28 446,8 tys. zł, tj. 68,6% kosztów ogółem;
- udzielenia pomocy finansowej CRR KRUS na pokrycie szkód związanych z ograniczeniami działalności CRR KRUS spowodowanych epidemią wirusa SARS-CoV-2 - 5 962,2 tys. zł, tj. 14,4% kosztów ogółem;
- nagród w konkursach dotyczących promowania zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym oraz informowania o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi, organizowanych przez KRUS dla rolników, osób związanych ze środowiskiem wiejskim, uczniów szkół rolniczych, dzieci i młodzieży – 1 312,1 tys. zł, tj. 3,2% kosztów ogółem;
- zakupu usług pozostałych (m.in. zakup i wykonanie materiałów popularyzujących zasady bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym, udział w imprezach rolniczych, organizacja stoisk informacyjno-prewencyjnych KRUS) – 1 254,6 tys. zł, tj. 3% kosztów ogółem;
- zakupu materiałów i wyposażenia (m.in. ubrania robocze, środki ochrony osobistej, materiały popularyzujące BHP) – 861,7 tys. zł, tj. 2,1% kosztów;
- amortyzacji akcesoriów wykorzystywanych w promowaniu działań prewencyjnych – 53 tys. zł, tj. 0,2% kosztów ogółem.

(akta kontroli str. 1343, 1346, 1355, 1357, 2663-2668, 2678-2680)

Na dotacje inwestycyjne dla CRR KRUS przeznaczono 3 336,9 tys. zł, co stanowiło 84,3% planu w tym zakresie (3 960 tys. zł) oraz 8% zrealizowanych kosztów ogółem. i. W 2021 r. na dotacje inwestycyjne przeznaczono kwotę o 2 480,2 tys. zł, tj. o 289,5% wyższą w porównaniu do 2020 r. (856,7 tys. zł).

(akta kontroli str. 1300, 1704-1706, 1733-1837)

Prezes KRUS wyjaśniła, że niższe wykonanie planu kosztów w 2021 r. w pozycji koszty inwestycyjne wynikało głównie ze złożonych zapotrzebowań na dotacje przez CRR KRUS oraz wiązało się ze zwrotami przyznanych dotacji, które wynikały z rozliczeń wstępnych i ostatecznych poszczególnych CRR KRUS.

W związku z wyższym o 2 480,2 tys. zł wykonaniem kosztów inwestycyjnych w porównaniu do 2020 r. Prezes KRUS wyjaśniła, że wynikało to ze zwiększonej liczby zrealizowanych wniosków dotacyjnych na finansowanie lub dofinansowanie realizacji inwestycji i zakupów inwestycyjnych złożonych przez CRR KRUS.

(akta kontroli str. 1313, 1316)

W 2021 r. Centrala KRUS zawarła łącznie 16 umów z CRR KRUS na udzielenie pomocy finansowej CRR KRUS na pokrycie szkód związanych z ograniczeniami działalności CRR KRUS spowodowanych epidemią wirusa SARS-CoV-2. Pomocy finansowej udzielano na podstawie art. 114 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej³² w związku z art. 31zyl² ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Weryfikacji wniosków o przyznanie pomocy finansowej na pokrycie szkód wynikających z niezrealizowania świadczeń rehabilitacji leczniczej dla rolników dokonywał *Zespół do spraw udzielenia pomocy finansowej na pokrycie szkód związanych z ograniczeniami działalności Centrów Rehabilitacji Rolników KRUS spowodowanych SARS-CoV-2*³³.

Łączna kwota pomocy wnioskowanej przez CRR KRUS za niezrealizowanie świadczeń rehabilitacji leczniczej w 2021 r. wyniosła 6 484,2 tys. zł, w tym: 530,6 tys. zł za turnusy rehabilitacyjne, które nie odbyły się w styczniu 2021 r.; 2 584,1 tys. zł za turnusy rehabilitacyjne, które nie odbyły się w lutym 2021 r.; 1 369,5 tys. zł za turnusy rehabilitacyjne, które nie odbyły się w okresie od 1 do 15 marca 2021 r. Umowy podpisano na łączną kwotę 5 962,2 tys. zł³⁴.

(akta kontroli str. 1450-1454, 1633-1634)

Szczegółowym badaniem objęto próbę kosztów FPIR na kwotę 21 095,7 tys. zł, udokumentowanych 55 dokumentami księgowymi. Badana próba stanowiła 50,1% poniesionych kosztów FPIR (41 448,5 tys. zł). Doboru do badania 46 zapisów księgowych na łączną kwotę 20 512,1 tys. zł dokonano metodą monetarną MUS³⁵ (z wyłączeniem kosztów poniżej jednego tys. zł, kosztów amortyzacji oraz przekazów środków z FPIR do OR KRUS), a dziewięć zapisów księgowych na łączną kwotę 583,6 tys. zł dobrano w sposób celowy ze względu na najwyższe poniesione koszty prewencji KRUS³⁶. Koszty rodzajowe w badanej próbie stanowiły kwotę 18 771,1 tys. zł, tj. 49,2% łącznej kwoty kosztów rodzajowych FPIR. Koszty majątkowe w badanej próbie stanowiły kwotę 2 324,6 tys. zł, tj. 69,6% łącznej kwoty kosztów majątkowych FPIR. W 2021 r. koszty inwestycyjne nie dotyczyły realizacji zadań Centrali KRUS. Badane koszty dotyczyły m.in. udzielania świadczeń rehabilitacji leczniczej, udzielania pomocy finansowej CRR KRUS na pokrycie szkód związanych z ograniczeniami ich działalności, udzielania dotacji CRR KRUS na zadania inwestycyjne, zakupu materiałów prewencyjnych, zakupu nagród rzeczowych dla laureatów konkursów organizowanych przez KRUS dla rolników, osób związanych ze środowiskiem wiejskim, uczniów szkół rolniczych, dzieci i młodzieży, usługi opracowania materiałów filmowych i zdjęć z wizytacji gospodarstw rolnych. Koszty ponoszono zgodnie z planem finansowym, w ramach realizacji ustawowych zadań FPIR, w sposób celowy, legalny, gospodarny i rzetelnie. W sprawie wyodrębnienia w ewidencji księgowej KRUS kosztów FPIR finansowanych dotacją budżetową

³² Dz. U. z 2021 r. poz. 711.

³³ Powołany przez Prezesa KRUS z dniem 9 listopada 2020 r. W 2021 r. odbyły się trzy spotkania *Zespołu ds. udzielenia pomocy*: 31 marca 2021 r., 10 sierpnia 2021 r. i 17 grudnia 2021 r.

³⁴ Pomoc finansowa została przyznana: za turnusy, które nie odbyły się w styczniu 2021 r. w oparciu o wyniki finansowe poszczególnych CRR KRUS za miesiąc styczeń 2021 r.; za turnusy, które nie odbyły się w lutym 2021 r. w oparciu o wyniki finansowe poszczególnych CRR KRUS za miesiąc czerwiec 2021 r.; za turnusy, które nie odbyły się w okresie od 1 do 15 marca 2021 r. w oparciu o szacowane wyniki finansowe poszczególnych CRR KRUS za 2021 r.

³⁵ MUS (ang.: Monetary Sampling Unit) – metoda losowania wydatków z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do wartości, dalej: metoda monetarna MUS.

³⁶ Dokumenty objęte szczegółowym badaniem dotyczyły m.in. 140,5 tys. zł zakupu ciągnika rolniczego przeznaczonego na główną nagrodę dla zwycięzcy XVIII Ogólnokrajowego Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne 2021 r. (140,5 tys. zł). Dokumenty dobrane w sposób celowy księgowych (na kwoty od 8,4 tys. zł do 179,5 tys. zł), dotyczyły działań prewencyjnych KRUS.

Prezes KRUS wyjaśniła m.in., że „(...) Realizacja kosztów znajduje pokrycie finansowe w przychodach funduszu, niemniej jednak nie można wyodrębnić, jaka kwota zrealizowanych kosztów jest sfinansowana z dotacji z budżetu państwa oraz jaka kwota zrealizowanych kosztów jest sfinansowana z odpisu z Funduszu Składowego, a tym samym które zadania funduszu są zrealizowane z dotacji budżetu państwa/odpisu z Funduszu Składowego. Przyjmuje się, że m.in. środki z dotacji z budżetu państwa tworzą Fundusz Prewencji i Rehabilitacji, a zakres zadań objętych finansowaniem Funduszu Prewencji i Rehabilitacji jest szczegółowo wskazany w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników. W ewidencji księgowej, na etapie wprowadzania dokumentu do Centralnego Systemu Finansowo – Księgowego do ksiąg rachunkowych oraz do komputerowego systemu „Nowa Bankowość Elektroniczna” (usługi świadczonej przez Narodowy Bank Polski), nie wprowadza się „znakowanych” źródeł finansowania kosztów tj. czy zobowiązanie (płatności) jest realizowane ze środków z budżetu państwa, czy z innych źródeł (...)”.

(akta kontroli str. 1291-1299, 1679-1685, 1688)

Szczegółowym badaniem w zakresie udzielenia zamówień publicznych finansowanych ze środków FPIR w zakresie zgodności z ustawą z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych³⁷ (dalej: Pzp), objęto jedno postępowanie w trybie podstawowym bez negocjacji, którego przedmiotem był zakup oraz dostawa zestawów ratownictwa przedlekarskiego (postępowanie na kwotę 179 tys. zł, koszt poniesiony w wyniku realizacji umowy w 2021 r. wyniósł 160,6 tys. zł). Ponadto badaniem objęto trzy postępowania wyłączone z obowiązku stosowania Pzp, tj.:

- postępowanie na zakup, dostarczenie i przekazanie laureatowi Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne 2021 ciągnika rolniczego kołowego z napędem na 4 koła przystosowanego do prac w gospodarstwie rolnym (postępowanie na kwotę 140,5 tys. zł, koszt poniesiony w wyniku realizacji umowy w 2021 r. wyniósł 140,5 tys. zł);
- postępowanie na zakup oraz dostawę do Centrali KRUS materiałów prewencyjnych promujących działania prewencyjne realizowane przez KRUS, w tym zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, wśród rolników i członków ich rodzin (postępowanie na kwotę 81,5 tys. zł, koszt poniesiony w wyniku realizacji umowy w 2021 r. wyniósł 81,5 tys. zł);
- postępowanie na zakup i dostawę do Centrali KRUS sprzętu multimedialnego, nagród dla laureatów XI Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego dla Dzieci pod hasłem „Bezpiecznie na wsi mamy – od 30 lat z KRUS wypadkom zapobiegamy” oraz nagród w konkursie na rymowankę o bezpieczeństwie w gospodarstwie rolnym (postępowanie na kwotę 43,5 tys. zł, koszt poniesiony w wyniku realizacji umowy w 2021 r. wyniósł 43,5 tys. zł).

W zakresie badanych postępowań udzielono zamówienia publiczne na łączną kwotę 444,9 tys. zł brutto. Objęte badaniem postępowania przeprowadzono zgodnie z Pzp oraz regulacjami wewnętrznymi³⁸. Koszty poniesione w 2021 r. na realizację badanych zamówień wyniosły 426,1 tys. zł. Postępowania zostały przygotowane i przeprowadzone w sposób zapewniający zachowanie zasad uczciwej konkurencji i równego traktowania wykonawców oraz proporcjonalny i przejrzysty, m.in. w zakresie opisu przedmiotu zamówienia, warunków udziału w postępowaniu i kryteriów oceny ofert. Koszty były celowe i gospodarne oraz służyły realizacji zadań

³⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 1129.

³⁸ Zarządzenie nr 23 Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie realizacji zamówień publicznych, których wartość nie przekracza kwoty 130 000,00 zł oraz wyłączonych ze stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych.

jednostki. Realizacja zamówień była zgodna z treścią zawartych umów. W jednym przypadku, w związku z opóźnieniem w wykonaniu przedmiotu umowy, wykonawca został obciążony karą umowną w wysokości 18,9 tys. zł.

Zamawiający terminowo zamieścił plan zamówień publicznych w Biuletynie Zamówień Publicznych oraz jego aktualizacje, co było zgodne z art. 23 ust. 1 i 4 ustawy Pzp. Ponadto zamawiający terminowo przekazał roczne sprawozdanie o udzielonych zamówieniach, co było zgodne z art. 82 ust. 2 ustawy Pzp.

(akta kontroli str. 1644-1676, 2440-2469)

Stan funduszu na koniec 2021 r. wyniósł 10 453,1 tys. zł i był wyższy o 2 695,4 tys. zł od stanu na początek roku. Wzrost ten wynikał z wykonania kosztów FPIR w kwocie niższej o 3 504,5 tys. zł niż planowano.

(akta kontroli str. 1300, 2678-2680)

Stan funduszu na koniec roku obejmował środki pieniężne w kwocie 11 414 tys. zł, należności w kwocie 100 tys. zł i zobowiązania w kwocie 1 046,7 tys. zł. Zobowiązania dotyczyły rozrachunków z odbiorcami i dostawcami i dotyczyły m.in. usług związanych z rehabilitacją leczniczą rolników, świadczonych przez CRR KRUS (394 tys. zł), zakupu usług dokonanych przez OR KRUS (285 tys. zł), zakupu materiałów dokonanych przez OR KRUS (143 tys. zł). Zobowiązania wymagalne nie wystąpiły. W 2021 r. nie zaciągnięto kredytów ani pożyczek na finansowanie zadań FPIR.

(akta kontroli str. 1137-1152, 1300, 1337-1340, 2678-2680)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.3. Realizacja zadań FPIR

Opis stanu
faktycznego

W 2021 r. koszty realizacji zadań FPIR wyniosły 41 448,5 tys. zł. W wyniku realizacji zadań osiągnięto efekty polegające m.in. na:

- z rehabilitacji leczniczej w CRR KRUS skorzystało 6718 beneficjentów, w tym 6 388 osób odbyło rehabilitację w zakresie schorzeń układu ruchu (w tym 102 osoby wzięły udział w programie terapeutycznym „Szkoła pleców”), 233 osoby odbyły rehabilitację w zakresie chorób układu krążenia, a 97 osób skorzystało z rehabilitacji leczniczej dla osób po przebytej chorobie COVID-19. W 2021 r. po wznowieniu działalności CRR KRUS, stawka odpłatności za osobodzień wyniosła: 200 zł w rehabilitacji chorób układu ruchu, układu krążenia, rehabilitacji osób po przebytej chorobie COVID-19 oraz 230 zł w rehabilitacji w ramach programu terapeutycznego „Szkoła pleców”. Łączne koszty poniesione w wyniku świadczenia rehabilitacji wyniosły 28 446,7 tys. zł, w tym 372,9 tys. zł stanowił zwrot kosztów dojazdu na rehabilitację.
- CRR KRUS udzielono pomocy finansowej na pokrycie szkód związanych z ograniczeniami działalności spowodowanych wirusem SARS-CoV-2;
- przeprowadzono łącznie 2 421 konkursów dotyczących promowania zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym oraz informowania o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i chorobami zawodowymi, organizowanych przez KRUS dla rolników, osób związanych ze środowiskiem wiejskim, uczniów szkół rolniczych, dzieci i młodzieży, m.in. konkursy wiedzy o bhp dla rolników i osób związanych ze środowiskiem wiejskim, *Ogólnokrajowy Konkurs Bezpieczne Gospodarstwo Rolne*, *Ogólnopolski Konkurs Plastyczny dla Dzieci*, konkursy dla uczniów szkół rolniczych, konkursy dla dzieci i młodzieży;

- zorganizowano 812 stoisk propagujących działania prewencyjne KRUS, m.in. zakupiono i wykonano materiały i akcesoria popularyzujące zasady bezpieczeństwa pracy dla rolników i osób związanych ze środowiskiem wiejskim;
- jednostki organizacyjne KRUS przeprowadziły 2 812 nieodpłatnych szkoleń, spotkań szkoleniowych i konferencji z zakresu bhp w gospodarstwie rolnym dla 59 974 rolników i osób związanych ze środowiskiem wiejskim, które dotyczyły m.in. zasad bezpiecznej pracy z maszynami i urządzeniami rolniczymi, zasad bezpiecznej pracy przy obsłudze zwierząt, bezpieczeństwa podczas transportu rolniczego, bezpieczeństwa pracy na wysokości, w zagłębieniach i zbiornikach, zasad bezpiecznej pracy ze środkami chemicznymi, bezpiecznego użytkowanie instalacji i urządzeń elektrycznych, zapobiegania chorobom odzwierzęcym, udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach. W związku z przeprowadzonymi szkoleniami w 2021 r. poniesiono koszty w wysokości 6,6 tys. zł, który dotyczył usługi wynajmu sali.

(akta kontroli str. 1343, 1865-1873, 1946-1948)

Z rehabilitacji leczniczej rolników skorzystało 14 587 w 2018 r., 14 461 osób w 2019 r., 7 585 osób w 2020 r. i 6 718 w 2021 r. Koszty poniesione w związku z rehabilitacją leczniczą wyniosły: 29 823 tys. zł w 2018 r., 31 680,4 tys. zł w 2019 r., 26 896,9 tys. zł w 2020 r. oraz 28 446,7 tys. zł. Zmniejszenie liczby osób kierowanych na rehabilitację leczniczą do CRR KRUS w okresie od 2020 r. do 2021 r. spowodowane było zawieszeniem³⁹ działalności Centrów w związku z wystąpieniem epidemii COVID-19. Według wyjaśnień Prezes KRUS po wznowieniu działalności rehabilitacja lecznicza prowadzona była z zachowaniem zasad bezpieczeństwa sanitarnego.

(akta kontroli str. 1350-1352)

W 2021 r. w ramach umów dotacji na realizację zadań inwestycyjnych w CRR KRUS wydatkowano kwotę 3 336,9, tys. zł i tak:

- w CRR Horyńcu - Zdroju zakupiono specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny za kwotę 38,1 tys. zł;
- w CRR w Iwoniczu - Zdroju przebudowano pomieszczenia basenu oraz tarasu, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową w części budynku, zmodernizowano drogę żwirową, zakupiono piec konwekcyjno-parowy z wyposażeniem oraz specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny za kwotę 2 366,9 tys. zł;
- w CRR w Jedlcu zmodernizowano składnicę akt oraz zakupiono specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny za kwotę 513,3 tys. zł;
- w CRR w Kołobrzegu zakupiono specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny za kwotę 37,1 tys. zł;
- w CRR w Szklarskiej Porębie zmodernizowano ciągi wodno-kanalizacyjne oraz zakupiono specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny za kwotę 134,3 tys. zł;
- w CRR w Świnoujściu zakupiono meble dla Oddziału Rehabilitacji oraz zakupiono specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny za kwotę 247,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 1704-1706, 1734)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowanego Funduszu Prewencji i Rehabilitacji. Koszty realizowane były zgodnie z przepisami prawa, celowo i gospodarnie, zostały także rzetelnie rozliczone. Zamówienia publiczne udzielone zostały zgodnie z wymogami Pzp.

Stwierdzone
nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA

³⁹ Działalność Centrów zawieszona była: od 16 marca 2020 r. do 3 maja 2020 r., od 23 października 2020 r. do 30 grudnia 2020 r. oraz od 1 stycznia 2021 r. do 14 marca 2021 r.

5. Wykonanie planu finansowego Funduszu Administracyjnego

5.1. Wykonanie planu przychodów FA

Opis stanu faktycznego

Plan finansowy FA został ustalony w tabeli nr 26 załącznika nr 13 do ustawy budżetowej na rok 2021. W planie tym przychody zostały ustalone w kwocie 778 651 tys. zł, a koszty w kwocie 772 557 tys. zł. W trakcie roku w planie finansowym FA na 2021 rok dokonano trzech zmian, w tym w trybie art. 29 ust. 9-12 upf, w trybie art. 9a ustawy z dnia 19 listopada 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2021⁴⁰ oraz w trybie art. 15zh ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z COVID-19.

Badaniem objęto zmianę planu finansowego przeprowadzoną w trybie art. 29 ust. 9-12 upf. Stwierdzono, że przesunięcia w zakresie przychodów i kosztów były uzasadnione realizacją celów działania FA, zmiany dokonano zgodnie z zasadami i trybem określonymi w tych przepisach.

Plan po zmianach na 2021 r. w zakresie przychodów FA wyniósł 789 347 tys. zł, a w zakresie kosztów 783 253 tys. zł.

(akta kontroli str.2007-2021, 2047-2048)

Przychody Funduszu Administracyjnego w 2021 r. wyniosły 772 985,3 tys. zł. Były one niższe o 16 361,7 tys. zł, tj. o 2,1%, od planu po zmianach (789 347 tys. zł) i o 10 241,4 tys. zł, tj. o 1,3%, od wykonania w 2020 r. (783 226,7 tys. zł).

Przychody FA pochodziły głównie z odpisu od FER (81% przychodów ogółem), refundacji kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty, rent socjalnych i tzw. świadczeń zbiegowych oraz kosztów poboru i ewidencjonowania składek na ubezpieczenie zdrowotne (10,9%) oraz odpisu od FS (7,3%). Przepis art. 79 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie przewiduje tworzenia tego funduszu ze środków dotacji z budżetu państwa.

W 2021 r. odpis od FER został zrealizowany w wysokości 625 845 tys. zł, stanowiącej 100% planu po zmianach i wykonania w 2020 r.

Przychody z tytułu refundacji kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty, rent socjalnych i tzw. świadczeń zbiegowych oraz kosztów poboru i ewidencjonowania składek na ubezpieczenie zdrowotne w 2021 r. zostały zrealizowane w kwocie 84 169,7 tys. zł stanowiącej 83,2% planu po zmianach (101 214 tys. zł) i były niższe o 2 310,8 tys. zł, tj. o 2,7%, od wykonania w 2020 r. (86 480,5 tys. zł). Główna Księgowa Kasy, wyjaśniła, że przyczyną niepełnej realizacji ustalonego na 2021 r. planu przychodów po zmianach FA były niższe niż planowano wypłaty z tytułu świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów (tzw. trzynasta emerytura) oraz niższe koszty wypłaty świadczeń zbiegowych, powstałych w wyniku zmniejszenia liczby świadczeniobiorców.

W 2021 r. odpis od FS został zrealizowany w wysokości 56 787 tys. zł, stanowiącej 100% planu po zmianach i 91,8% wykonania w 2020 r. (61 816 tys. zł). Główna Księgowa Kasy wyjaśniła, że przyczyną niższego wykonania w 2021 r. w stosunku do 2020 r. było zmniejszenie wydatków FS.

⁴⁰ Dz.U. z 2020 r. poz. 2400, ze zm.

Przychody FA w 2018 r. zostały zrealizowane w kwocie 648 872,1 tys. zł, w 2019 r. w kwocie 708 009,4 tys. zł, w 2020 r. w kwocie 783 226,7 tys. zł i w 2021 r. w kwocie 772 985,3 tys. zł. Główną przyczyną rosnącej tendencji przychodów było zwiększenie w kolejnych latach kwoty odpisu od FER. W 2018 r. odpis od FER został zrealizowanych w kwocie 533 345 tys. zł, w 2019 r. w kwocie 574 528 tys. zł, w 2020 r. w kwocie 625 845 tys. zł i w 2021 r. w kwocie 625 845 tys. zł. Główna Księgowa Kasy wyjaśniła, że przyczyną wzrostowej tendencji odpisów od FER, a w konsekwencji przychodów FA, było zmniejszenie kwot odpisu od FS z powodu malejących wydatków tego funduszu oraz z rosnące koszty realizacji zadań FA.

(akta kontroli str. 2015-2046)

Według stanu na koniec 2021 r. należności netto FA pozostałych do zapłaty wyniosły 3 598 tys. zł⁴¹, w tym należności przeterminowane wyniosły 562,4 tys. zł⁴², i były niższe o 3 836,2 tys. zł, tj. o 51,6% od stanu należności netto pozostałych do zapłaty na koniec 2020 r. (7 434,3 tys. zł). Kwota należności umorzonych w 2021 r. wyniosła 4,8 tys. zł, odroczone lub rozłożone na raty 0,6 tys. zł, a spisanych należności przedawnionych 1,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 2049-2074)

Stan środków na rachunku bankowym Centrali KRUS na koniec 2021 r. wyniósł 86 033,3 tys. zł. Zgodnie z §10 rgf, wolne środki FA mogą być lokowane, z wyjątkiem środków pochodzących z dotacji z budżetu państwa i otrzymanych w ramach odpisu od FER, o którym mowa w art. 79 ust. 2 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W 2021 r. lokowano wolne środki w formie czterech depozytów terminowych u Ministra Finansów na łączną kwotę 135 124,9 tys. zł. Średnia z 12 miesięcy kwota lokaty wyniosła 11 260,4 tys. zł. Środki lokowano na okres od 6 do 186 dni. Łączne przychody z tego tytułu wyniosły 41,9 tys. zł. Gospodarowanie wolnymi środkami FA nie miało wpływu na terminową realizację kosztów FA.

(akta kontroli str. 2075-2114)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.2. Wykonanie planu kosztów FA

Opis stanu
faktycznego

Koszty realizacji zadań FA w 2021 r. wyniosły 766 577,7 tys. zł. Były one niższe o 16 675,3 tys. zł, tj. o 2,1%, od planu po zmianach (783 253 tys. zł) i wyższe o 24 796 tys. zł, tj. o 3,3%, od wykonania w 2020 r. (741 781,7 tys. zł). Głównymi kosztami były wynagrodzenia, w tym osobowe oraz bezosobowe (50,8% kosztów), zakup usług (26,7%) oraz koszty pozostałe (8,8%).

Wykonanie wynagrodzeń w 2021 r. wyniosło 389 059,1 tys. zł, w tym osobowe 366 629,1 tys. zł oraz bezosobowe 22 430 tys. zł. Było to o 1 089,9 tys. zł mniej, tj. o 0,3%, od planu po zmianach (390 149 tys. zł) i o 3 381,1 tys. zł więcej, tj. o 0,9%, od wykonania w 2020 r. (385 678 tys. zł). Jak wyjaśniła Główna Księgowa Kasy, przyczyną rozbieżności pomiędzy wykonaniem w 2021 r. w relacji do 2020 r. było jednorazowe zwiększenie funduszu wynagrodzeń osobowych w 2021 r. w związku z dużym zaangażowaniem w pracę, efektywną realizacją zadań, wysoką jakością wykonywanej pracy, a także zmniejszenie kosztów wynagrodzeń bezosobowych w związku z mniejszą liczbą beneficjentów KRUS ubiegających się o przyznanie świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji i spowodowana tym mniejsza liczba orzeczeń lekarskich.

⁴¹ Tj. należności pomniejszone o odpis aktualizujący w wysokości 13 597 tys. zł.

⁴² Dotyczy należności przeterminowanych powstałych w oddziałach regionalnych KRUS.

Wykonanie kosztów zakupu usług w 2021 r. wyniosło 204 381,4 tys. zł. Było to o 5 222,6 tys. zł mniej, tj. o 2,5%, od planu po zmianach (209 604 tys. zł) i o 2 094,1 tys. zł więcej, tj. o 11,5%, od wykonania w 2020 r. (183 287,3 tys. zł). Jak wyjaśniła Główna Księgowa Kasy, przyczyną rozbieżności pomiędzy wykonaniem w 2021 r. w relacji do 2020 r. był wzrost cen zakupu usług, m.in. informatycznych, pocztowych oraz pozostałych, tj. ochrona i monitoring, sprzątanie, usługi komunalne itp.

Wykonanie kosztów pozostałych, tj. amortyzacji i innych kosztów, w 2021 r. wyniosło 67 762,2 tys. zł. Było to o 7 224,8 tys. zł mniej, tj. o 9,6%, od planu po zmianach (74 987 tys. zł) i o 626,8 tys. zł mniej, tj. o 0,9%, od wykonania w 2020 r. (68 389 tys. zł). Jak wyjaśniła Główna Księgowa Kasy, przyczyną niższego wykonania planu po zmianach był fakt uzyskania korzystnych cen w przetargach oraz późniejsze niż planowano przekazanie środków trwałych do użytkowania, a w efekcie niższe naliczenie amortyzacji w 2021 r.

Koszty realizacji zadań FA w 2018 r. wyniosły 644 023,5 tys. zł, w 2019 r. 706 911 tys. zł, w 2020 r. 741 781,7 tys. zł i w 2021 r. 766 577,7 tys. zł. Główną przyczyną rosnącej tendencji kosztów FA był wzrost wynagrodzeń, w tym osobowych i bezosobowych, które w poszczególnych latach wyniosły odpowiednio 331 862,6 tys. zł, 349 756,4 tys. zł, 385 678 tys. zł i 389 059,1 tys. zł. Wynikało to ze wzrostu wielkości wynagrodzeń osobowych pracowników KRUS, w tym jednorazowym ich zwiększeniem w 2021 r. Na rosnącą tendencję kosztów FA miał również wpływ wzrost kosztów zakupu usług, które w poszczególnych latach wyniosły odpowiednio w 2018 r. – 165 033 tys. zł, w 2019 r. – 186 746,6 tys. zł, w 2020 r. – 183 287,3 tys. zł i w 2021 r. – 204 381,4 tys. zł. Było to spowodowane głównie wzrostem kosztów usług informatycznych, pocztowych i pozostałych, tj. m.in. ochrony i monitoringu, sprzątania i komunalnych.

(akta kontroli str. 2015-2046)

Koszty działań promocyjnych w 2019 r. zostały zrealizowane w kwocie 519,3 tys. zł, w 2020 r. w kwocie 465,4 tys. zł i w 2021 r. w kwocie 593,4 tys. zł, a udział tych kosztów w kosztach ogółem FA wyniósł odpowiednio 0,07%, 0,06% i 0,08%. Wzrost kosztów działań promocyjnych w 2021 r. miał związek z obchodami jubileuszu 30-lecia KRUS, tj. przygotowaniem konferencji i materiałów jubileuszowych. W 2021 r. nie poniesiono kosztów związanych z kampanią informacyjno-promocyjną Polskiego Ładu.

(akta kontroli str. 2115-2126)

Wykonanie kosztów majątkowych w 2021 r. w KRUS wyniosło 21 988,4 tys. zł, w tym 7 585,3 tys. zł, tj. 44,3%, dotyczyło Centrali KRUS. Plan kosztów majątkowych Centrali KRUS zrealizowano na poziomie 98,2%. Wszystkie zaplanowane zadania inwestycyjne zostały zrealizowane. Obejmowały one oprogramowanie o łącznej wartości 7 036,6 tys. zł, sprzęt komputerowy o wartości 391,7 tys. zł oraz samochód osobowy o wartości 156,9 tys. zł. Osiągnięte efekty rzeczowe w zakresie oprogramowania to m.in. zapewnienie ciągłości działania w obszarze kadr i płac, ograniczenie widoczności danych osobowych i wrażliwych, skrócenie czasu reakcji na incydenty z zakresu bezpieczeństwa. Dzięki zakupionemu sprzętowi zwiększono wydajność i umożliwiono prawidłowe działanie systemów oraz zwiększono bezpieczeństwo pracowników w dostępie do Internetu.

(akta kontroli str. 2127-2144)

Badaniem objęto próbę zapisów księgowych dotyczących kosztów FA poniesionych w Centrali KRUS w 2021 r. o łącznej wartości 61 627 tys. zł, w tym dobrane metodą monetarną MUS zapisy dotyczące kosztów towarów i usług o wartości 53 826,6 tys. zł i kosztów majątkowych o wartości 7 228,7 tys. zł oraz 10 największych płatności poniesionych w związku z działalnością promocyjną o wartości 571,6 tys. zł. Próba stanowiła 61,9% podlegających badaniu kosztów FA poniesionych w Centrali KRUS w 2021 r.⁴³ oraz 8% kosztów FA ogółem (766 577,7 tys. zł). Koszty zostały poniesione legalnie, gospodarnie i celowo, tj. m.in. zostały rzetelnie skalkulowane, terminowo zrealizowane i opłacone, udokumentowane zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami oraz służyły realizacji celów FA.

(akta kontroli str. 2145-2150, 2151-plik 1, 2152-2172)

Badaniem objęto cztery zamówienia publiczne, z tego jedno zamówienie na zakup licencji wraz ze wsparciem producenta oprogramowania⁴⁴, do udzielenia którego zastosowano przepisy ustawy Pzp oraz trzy zamówienia, tj. na dostawę samochodu osobowego na potrzeby Centrali KRUS⁴⁵, kurs języka angielskiego dla kierownictwa KRUS⁴⁶ oraz na usługę tłumaczenia pisemnego⁴⁷, do udzielenia których zastosowano regulacje wewnętrzne dotyczące udzielania zamówień poniżej 130 tys. zł.

Działania zamawiającego były zgodne z przepisami ustawy Pzp oraz wewnętrznymi regulacjami dotyczącymi udzielania zamówień publicznych poniżej 130 tys. zł, w zakresie przygotowania, przeprowadzenia oraz udzielenia zamówienia. Zostały one przygotowane i przeprowadzone w sposób zapewniający zachowanie zasad uczciwej konkurencji i równego traktowania wykonawców oraz proporcjonalny i przejrzysty, m.in. w zakresie opisu przedmiotu zamówienia, warunków udziału w postępowaniu i kryteriów oceny ofert.

Należy zauważyć, że w postępowaniu na usługę tłumaczeń pisemnych, jednym z kryteriów oceny ofert w tym postępowaniu było zatrudnianie na umowę o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy co najmniej jednej osoby niepełnosprawnej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁴⁸ oraz wykonywanie usługi tłumaczeń przez tę osobę w ramach realizowanej umowy. Wagę dla tego kryterium określono na poziomie 5%. Na formularzu ofertowym wybrany wykonawca oświadczył, że spełnia kryterium dotyczące aspektów społecznych. W umowie z wykonawcą nie zostały jednak uwzględnione zapisy, o których mowa w § 9 ust. 3 regulacji wewnętrznych dotyczących udzielania zamówień publicznych poniżej 130 tys. zł, tj. dotyczących sposobu dokumentowania zatrudnienia, uprawnień dla zamawiającego do kontroli spełnienia przez wykonawcę tych wymagań oraz sankcji możliwych do zastosowania, w przypadku niespełnienia przez wykonawcę warunków dotyczących klauzul/aspektów społecznych. Jak wyjaśnił wicedyrektor Biura Komunikacji i Współpracy Międzynarodowej KRUS, „(...) w wyniku przeoczenia, nowy wymóg dotyczący zawarcia klauzul/aspektów społecznych w umowie z Wykonawcą

⁴³ Tj. z wyłączeniem: przelewów redystrybucyjnych, wynagrodzeń osobowych pracowników, składek na ubezpieczenia społeczne, amortyzacji, składek na Fundusz Pracy oraz Fundusz Solidarnościowy, odpisów na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, wpłat na Pracownicze Programy Kapitałowe finansowane przez podmiot zatrudniający oraz kosztów poniżej 1 tys. zł.

⁴⁴ Oznaczenie postępowania: 0000-ZP.261.22.2021.

⁴⁵ Oznaczenie postępowania: 0000-AI.240.133.2021.

⁴⁶ Oznaczenie postępowania: 0000-KWM.261.3.2021.

⁴⁷ Oznaczenie postępowania: 0000-BZZ.152.8.2021.

⁴⁸ Dz.U. z 2021 r. poz. 573, ze zm.

nie został uwzględniony (...)”. W związku z tym „(...) Biuro Komunikacji i Współpracy Międzynarodowej nie weryfikowało faktycznej realizacji zleconych tłumaczeń pisemnych przez co najmniej jedną osobę niepełnosprawną oraz nie przeprowadzało kontroli wymagań dotyczących klauzul/aspektów społecznych.”

Powyższe nie miało wpływu na wynik postępowania.

W wyniku objętych kontrolą pięciu postępowań o udzielenie zamówienia publicznego zawarto umowy o łącznej wartości 690 tys. zł, na podstawie których w 2021 r. poniesiono koszty w wysokości 191,9 tys. zł. Umowy te zrealizowano zgodnie z zakresem rzeczowo-finansowym oraz terminowo, a poniesione koszty służyły realizacji celów FA.

(akta kontroli str. 2173-2439)

Zamawiający terminowo zamieścił plan zamówień publicznych w Biuletynie Zamówień Publicznych oraz jego aktualizacje, co było zgodne z art. 23 ust. 1 i 4 ustawy Pzp. Zamawiający terminowo również przekazał roczne sprawozdanie o udzielonych zamówieniach, co było zgodne z art. 82 ust. 2 ustawy Pzp.

(akta kontroli str. 2440-2469)

Stan zobowiązań FA na koniec 2021 r., wyniósł 68 040,6 tys. zł. Było to więcej o 557,6 tys. zł, tj. 0,8%, od stanu zobowiązań na koniec 2020 r. Nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

(akta kontroli str. 2470-2478)

W 2021 r. nie zaciągano kredytów ani pożyczek na finansowanie zadań FA.

(akta kontroli str. 2479-2480)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.3. Realizacja zadań FA

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z art. 79 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, FA jest przeznaczony na finansowanie kosztów obsługi ubezpieczenia i obsługi zadań w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego. Wydatki FA określa również § 9 ust. 1 rgf. Zakres wydatków FA nie uległ zmianom w latach 2018-2021. Koszty FA w 2021 r. obejmowały głównie wynagrodzenia, w tym osobowe i bezosobowe, zakup usług i koszty pozostałe.

Zatrudnienie przeciętne w KRUS w 2021 r. wyniosło 6 119,5 osób⁴⁹, i było niższe o 74,7 osób (tj. o 1,2%) w porównaniu do w 2020 r. (6 194,2 osób), w tym w OR KRUS przeciętne zatrudnienie wyniosło 5 853,9 osób i było niższe o 80 osób tj. o 1,3% w porównaniu do 2020 r. (5 933,93 osób), a w Centrali KRUS 262,8 osoby i było wyższe o 5 osób (tj. o 1,9%) w porównaniu do 2020 r. (257,8 osób).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w KRUS w 2021 r. wyniosło 4 993 zł i było wyższe o 251 zł (tj. o 5,3%) w porównaniu do 2020 r. (4 742 zł), w tym w oddziałach regionalnych KRUS wynagrodzenie to wyniosło 4 842 zł i było wyższe o 234 zł (tj. o 5,1%) w porównaniu do 2020 r. (4 608 tys. zł), a w Centrali KRUS wynagrodzenie to wyniosło 8 224 zł i było wyższe o 521 zł (tj. o 6,8%) w porównaniu do 2020 r. (7 703 tys. zł).

⁴⁹ Zatrudnienie przeciętne w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

Liczba osób, które wykonywały zadania na podstawie umowy zlecenia w 2021 r. wyniosła 1 126 osób, tj. o 45 osób mniej (0,4%), niż w 2020 r. (1 171 osób), w tym 1 101 umów, tj. 97,8%, zawarto z osobami wykonującymi zadania podstawowe, a 26 umów, tj. 2,3%, z osobami wykonującymi zadania pomocnicze⁵⁰. Z pracownikami KRUS zawarto 104 umowy zlecenia. W latach 2018–2021 nie zawierano umów i nie ponoszono kosztów dotyczących usługi wynajmu pracowników w ramach tzw. body leasing.

(akta kontroli str. 2482-2497)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowego FA. Zmiany planu finansowego zostały dokonane prawidłowo. Koszty realizowane były w ramach FA zgodnie z przepisami, celowo i gospodarnie oraz zostały rzetelnie rozliczone. Zamówienia publiczne udzielone zostały zgodnie z wymogami Pzp.

OBSZAR

6. Sprawozdawczość

Opis stanu
faktycznego

Kontrolą objęto prawidłowość sporządzenia sprawozdań:

- dysponenta części 72 – KRUS: Rb-23 Sprawozdanie o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych Rb-27 Sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych Rb-28 Sprawozdanie z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich, Rb- BZ 1 Roczne Sprawozdanie z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym – rocznych sprawozdań za 2021 r.,
- w zakresie operacji finansowych KRUS – łącznego - Rb-Z Kwartalnego sprawozdania o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji i Rb-N Kwartalnego sprawozdania o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych za IV kwartał 2021 r.,
- w zakresie operacji finansowych FER, FPiR, FA – zbiorczego – Rb-Z i Rb-N za IV kwartał 2021 r.,
- w zakresie operacji finansowych część 72 – KRUS – jednostkowego – Rb-Z i Rb- N za IV kwartał 2021 r.,
- z wykonania planów finansowych FER, FPiR, FA – zbiorczego i jednostkowego dla Centrali KRUS – Rb-33 Sprawozdanie z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego, Rb-40 Sprawozdanie z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na dany rok budżetowy, planu finansowego państwowego funduszu celowego za IV kwartał 2021 r., rocznego RB-BZ2 Roczne sprawozdanie z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego w układzie zadaniowym za 2021 r. oraz Rb-FER Sprawozdanie z wykonania wybranych elementów planu finansowego FER za grudzień 2021 r.

Sprawozdania zostały sporządzone prawidłowo pod względem formalno-rachunkowym, merytorycznym oraz w terminach wynikających z rozporządzeń

⁵⁰ Zadania podstawowe, to zadania wykonywane w komórkach merytorycznych, a pomocnicze w komórkach obsługowych typu kadry, księgowość, administracja, wspomaganie informatyczne.

Ministra Finansów w sprawie sprawozdawczości budżetowej⁵¹, w zakresie operacji finansowych⁵² i w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym⁵³.

Dane wykazane w sprawozdaniach za 2021 r. Rb-23, Rb-27, Rb-28, Rb-BZ1 oraz jednostkowych Rb-N i Rb-Z dla części 72–KRUS były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej Centrali KRUS.

Dane wykazane w sprawozdaniach za 2021 r. dla FER, FPIR, FA, tj. zbiorczych Rb- 33, Rb-40, Rb-BZ2, Rb-FER, Rb-N i Rb-Z sporządzono na podstawie sprawozdań Centrali KRUS (zgodnych z prowadzoną ewidencją księgową) i 16 sprawozdań oddziałów regionalnych KRUS.

Procedury dotyczące sporządzania sprawozdań w KRUS zapewniły w sposób racjonalny kontrole prawidłowości sporządzania sprawozdań objętych kontrolą.

W okresie od stycznia do listopada 2021 r. Informatyczny System Obsługi Budżetu Państwa TREZOR dla KRUS działał bez zastrzeżeń, nie stwierdzono przypadków błędnego funkcjonowania systemu. W związku z nieprawidłowym działaniem systemu TREZOR w grudniu 2021 r., sprawozdania budżetowe Rb–23, Rb–27, Rb–28 za listopad 2021 r. zostały przekazane do Ministerstwa Finansów przez Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w dniu 14 grudnia 2021 r.

(akta kontroli str. 2498-2794)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie sporządzone przez KRUS sprawozdania budżetowe (roczne i za IV kwartał 2021 r.) i w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2021 r. Sprawozdania zostały sporządzone terminowo oraz prawidłowo pod względem formalno-rachunkowym i merytorycznym. Kwoty wykazane w sprawozdaniach dysponenta części 72 – KRUS i w sprawozdaniach jednostkowych dysponenta funduszy FER, FPIR oraz FA sporządzonych w Centrali KRUS były zgodne z danymi wynikającymi z prawidłowo prowadzonej ewidencji księgowej w Centrali KRUS. Procedury dotyczące sporządzania sprawozdań w KRUS zapewniły w sposób racjonalny kontrole prawidłowości sporządzania sprawozdań objętych kontrolą.

OBSZAR

7. Planowanie i sprawozdawczość rzeczowo-finansowa w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Opis stanu
faktycznego

Tryb sporządzenia planu rzeczowo-finansowego Kasy określało rgf. W świetle § 2 rgf roczny plan rzeczowo-finansowy stanowił podstawę gospodarki finansowej KRUS. Plan rzeczowo-finansowy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rok 2021 został zatwierdzony przez Prezesa KRUS w dniu 8 lutego 2021 r. i przekazany tego samego dnia do Ministra Finansów i Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, tj. w terminie 30 dni od ogłoszenia ustawy budżetowej, co było zgodne z § 3 ust. 1 rgf.

⁵¹ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej, (Dz. U. z 2020 r. poz. 1564, ze zm.) – uchylone z dniem 22 stycznia 2022 r.; aktualnie obowiązuje Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej, (Dz. U. poz. 144).

⁵² Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych, (Dz. U. poz. 2396, ze zm.).

⁵³ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1731).

Plan ten był zgodny z ustawą budżetową na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r.⁵⁴ w zakresie dochodów i wydatków części 72 – KRUS, planów finansowych FER, FPIR i FA stanowiących załączniki do tej ustawy i obejmował m.in.:

- szczegółowy plan przychodów i kosztów funduszy pozostających w dyspozycji Prezesa KRUS i opis ich realizacji,
- szczegółowy plan dochodów i wydatków w części 72 – KRUS oraz szczegółowy plan dochodów i wydatków na wypłatę świadczeń zleconych na podstawie odrębnych przepisów wraz z opisem ich realizacji,
- prognozowaną liczbę świadczeń i dodatków do świadczeń wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów.

W 2021 roku w ramach planu rzeczowo-finansowego Kasy dokonywane były korekty planu wydatków na wypłatę świadczeń zleconych na podstawie odrębnych przepisów oraz korekty planu przychodów i kosztów FER, FPIR, (w układzie klasyfikacji budżetowej oraz zadaniowym) w oparciu o tryb określony i zgodny z przepisami ufp.

Oprócz środków finansowych wynikających z planu rzeczowo-finansowego, KRUS w 2021 r., stosownie do art. 6b ust. 2 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym, otrzymał od ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego środki ww. Funduszu (dalej również FSOL) na finansowanie wydatków, o których mowa w art. 6b ust. 1 powyższej ustawy.

Informacja o wysokości planowanego zapotrzebowania na środki Funduszu Solidarnościowego na 2021 r. została przekazana przez Prezesa KRUS w dniu 3 sierpnia 2020 r. w odpowiedzi na pismo Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 22 lipca 2020 r. Na wypłatę świadczeń uzupełniających dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, rent socjalnych oraz zasiłków pogrzebowych, dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów (tzw. trzynasta emerytura), KRUS zapotrzebował środki w kwocie 3 480 000 tys. zł oraz 48 400 tys. zł na obsługę powyższych świadczeń.

W planie rzeczowo-finansowym KRUS na 2021 r. nie ujęto kwoty 3 480 000 tys. zł, odpowiadającej 18,4% planowanych na 2021 r. wydatków budżetowych w części 72 – KRUS, dotyczącej świadczeń finansowanych z Funduszu Solidarnościowego.

Środki FSOL przekazywane były dla KRUS w 2021 r., w ramach następujących czterech umów zawartych z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego:

- 1) umowa z 1 października 2019 r. w sprawie wysokości i trybu przekazywania KRUS środków FSOL na finansowanie świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji wraz z kosztami. W 2021 r. wypłacono 2 340 399 świadczeń na kwotę 1 195 956 424 zł. Koszt ich obsługi wyniósł 22 200 000 zł.
- 2) umowa z 25 marca 2020 r. w sprawie wysokości i trybu przekazywania KRUS środków FSOL na finansowanie dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów wraz z kosztami. W 2021 r. wypłacono 924 821 świadczeń na kwotę 1 157 121 547 zł. Koszt obsługi wyniósł 5 900 000 zł.
- 3) umowa z 22 października 2021 r. w sprawie wysokości i trybu przekazywania KRUS środków FSOL na finansowanie kolejnego w 2021 r. dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów wraz z kosztami. W 2021 r. wypłacono 874 040 świadczeń na kwotę 1 093 381 924 zł. Koszt obsługi wyniósł 6 550 000 zł.

⁵⁴ Dz. U. poz. 190, ze zm.

- 4) umowa z 2 stycznia 2020 r. w sprawie wysokości i trybu przekazywania KRUS środków FSOL na finansowanie renty socjalnej i zasiłków pogrzebowych po osobach pobierających rentę socjalną wraz z kosztami oraz z aneksami nr 1 z dnia 10 czerwca 2020 r. oraz nr 2 z 21 grudnia 2021 r. W 2021 r. wypłacono 11 833 rent na kwotę 177 888 405 zł wraz z odsetkami za opóźnienia w ich wypłacie (219 zł) oraz 335 zasiłków pogrzebowych na kwotę 1 336 863 zł. Koszt obsługi wyniósł 4 575 000 zł.

Stosownie do § 5 rgf, w dniu 4 czerwca 2021 r. zatwierdzone przez Prezesa KRUS Sprawozdanie z wykonania planu rzeczowo-finansowego Kasy za rok 2020 zostało przekazane Ministrowi Finansów i Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W sprawozdaniu tym nie ujęto kwoty 2 594 143,9 tys. zł, odpowiadającej 13,7% wydatków budżetowych w części 72 – KRUS poniesionych w 2020 r., dotyczącej zrealizowanych przez KRUS świadczeń ze środków FSOL.

(akta kontroli str. 2795-3091)

W sprawie zatwierdzenia planu rzeczowo-finansowego Kasy na 2021 r. oraz sprawozdania z wykonania planu rzeczowo-finansowego Kasy za 2020 r., w których nie ujęto prognozowanej liczby poszczególnych świadczeń oraz szczegółowego planu przychodów i kosztów na wypłatę świadczeń realizowanych przez KRUS i finansowanych z Funduszu Solidarnościowego, Prezes KRUS wyjaśniła m.in., że:

- 1) Fundusz Solidarnościowy jest państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego i działa na podstawie ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym, a celem Funduszu jest udzielanie wsparcia społecznego, zawodowego, zdrowotnego oraz finansowego osobom niepełnosprawnym, a także udzielanie wsparcia finansowego – emerytom i rencistom;
- 2) Środki Funduszu Solidarnościowego Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przeznacza na finansowanie świadczeń, na podstawie umów zawartych pomiędzy Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej a Prezesem Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 1 października 2019 r., z dnia 2 stycznia 2020 r. oraz z dnia 25 marca 2020 r.;
- 3) Plan finansowy Funduszu Solidarnościowego w określony w tabeli 29 załącznika nr 13 do ustawy budżetowej na rok 2020 oraz w tabeli 29 załącznika nr 12 do ustawy budżetowej na rok 2021 – zawiera plan przychodów i kosztów środków przeznaczonych na wypłatę: świadczeń uzupełniających dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, rent socjalnych oraz zasiłków pogrzebowych, dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów (tzw. trzynasta emerytura);
- 4) Fundusz Solidarnościowy jest państwowym funduszem celowym, którego dysponentem nie jest Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Kasa nie jest dysponentem środków na wypłatę ww. świadczeń, tylko realizuje wypłaty, finansowane z Funduszu Solidarnościowego. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego przekazuje na wyodrębniony rachunek bankowy KRUS środki w oparciu o harmonogram zasilania Kasy w środki przeznaczone na finansowanie ww. świadczeń, w terminie umożliwiającym wypłatę tych świadczeń;
- 5) Plan rzeczowo-finansowy Kasy na rok 2021 obejmuje wydatki, zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 2 rgf, na zadania zlecone do realizacji Kasie na podstawie odrębnych przepisów, na które to zadania środki finansowe były w dyspozycji Prezesa KRUS w części 72 – KRUS.

Ponadto Prezes KRUS wyjaśniła, że zarówno do treści i zawartości sprawozdania z realizacji planu rzeczowo-finansowego Kasy w 2020 r. jak i planu rzeczowo-finansowego Kasy na 2021 r. nie były zgłaszane uwagi przez właściwych ministrów oraz komisje sejmowe i senackie.

Prezes KRUS wyjaśniła również, że „(...) w związku z zasygnalizowanymi przez kontrolę NIK wątpliwościami, co do niewykazania przepływu środków finansowych Funduszu Solidarnościowego w Planie rzeczowo – finansowym Kasy na rok 2020 oraz na rok 2021, jak również w Sprawozdaniu z wykonania planu rzeczowo-finansowego Kasy za rok 2020, w celu odzwierciedlenia wszystkich realizowanych zadań oraz związanych z tym przepływów środków finansowych, co przekłada się na transparentność i przejrzystość gospodarki finansowej Kasy, zamieszczono w Planie rzeczowo-finansowym Kasy na rok 2022 w części opisowej dodatkowy rozdział 6. Dodatkowe zadania realizowane przez KRUS na podstawie odrębnych przepisów oraz w części tabelarycznej odpowiadający mu załącznik nr 7 Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Planowane środki z Funduszu Solidarnościowego na 2022 rok. Podstawą zamieszczenia w Planie rzeczowo-finansowym Kasy na rok 2022 dodatkowej informacji uwzględniającej Fundusz Solidarnościowy jest § 3 ust. 2 Rozporządzenia, który określa, że przedmiotowy plan obejmuje „co najmniej”.

W dniu 4 kwietnia 2022 r. Prezes KRUS zwróciła się do ministra właściwego do spraw finansów publicznych o stanowisko w zakresie możliwości zamieszczenia Funduszu Solidarnościowego w planie rzeczowo-finansowym Kasy i w związku z tym ewentualnego dokonania koniecznych zmian przepisów rgf dotyczących zakresu rzeczowego obejmującego treść planu rzeczowo-finansowego Kasy i sprawozdania z jego wykonania⁵⁵.

(akta kontroli str. 3092-3190)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie planowanie i sprawozdawczość rzeczowo-finansową KRUS w zakresie dysponenta części 72 – KRUS oraz państwowych funduszy celowych, tj. FER, FPIR i FA.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że nie ujęto w sprawozdaniu z realizacji planu rzeczowo-finansowego KRUS za 2020 r. oraz w planie rzeczowo-finansowym KRUS na 2021 r. realizowanych przez KRUS świadczeń finansowanych z Funduszu Solidarnościowego. Spowodowało to, że dane wykazane w tych dokumentach nie odzwierciedlały wszystkich realizowanych zadań przez KRUS oraz związanych z tym przepływów środków finansowych, zapewniając transparentność i przejrzystość gospodarki finansowej Kasy. Podkreślić należy, że zadania realizowane przez KRUS i finansowane z Funduszu Solidarnościowego zostały ujęte w planie finansowo-rzeczowym na 2022 r.

V. Uwagi i wnioski

Wniosek

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

⁵⁵ Do dnia zakończenia kontroli, Prezes KRUS nie otrzymała odpowiedzi na pismo skierowane do Ministra Finansów.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie⁵⁶ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, kwietnia 2022 r.

Wiceprezes
Najwyższa Izba Kontroli
Małgorzata Motylow

.....
podpis

⁵⁶ Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o zgłaszanie, w miarę możliwości, zastrzeżeń opatrzonych kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.